

K

ALEJDOSZKÓP

ALEJDOSCOPE

MUNKÁCSY MIHÁLY: ANYA GYERMEKÉVEL

Munkácsy

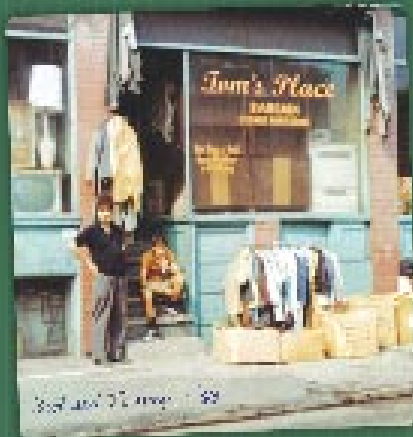
AZ ÖN ÉLETE IS TÖRTÉNELEM. MESÉLJE EL UNOKÁINAK!

KÖNYVÉT JUTÁNYOS ÁRON KIADJUK. KÉZIRATÁT LEFORDÍTJUK.

ÉRDEKLŐDÉS TELEFONON: 416 491 4631 & E-MAILBEN: rosacae@hotmail.com

www.kalejdoszko.com

Celebrating **50** *Years in Kensington Market*

Building on a retail tradition that began in 1958, Tom's Place is a constant in the ever-changing world of fashion, proving that quality and value are always in style. What began as a bargain second hand store, is now one of Toronto's leading retailers for designer men's and women's business apparel.

First floor specials: Men's Suits 4 for 1

Men's Sports Jackets 2 for 1

HOURS | M-W 10-6 | Th-F 10-7 | Sat. 9-6 | Sun. 12-5

190 Baldwin St. | Kensington Market (just west of Spadina) | Free Parking | 416-596-0297 | www.toms-place.com

This publication is financially assisted by
THE WAPPEL BRECKNER FOUNDATION

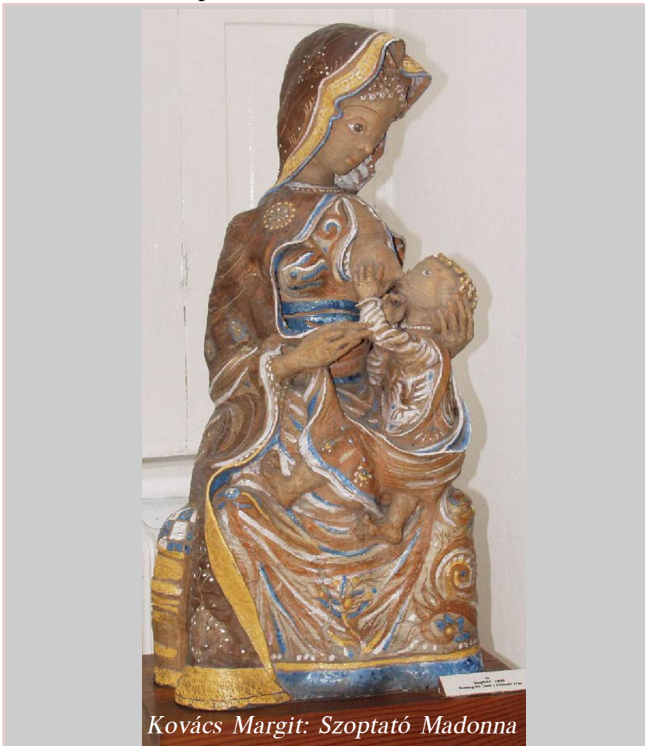
Fotó: Kun Emilia

SZERKESZTŐI GONDOLATOK

Dancs Rózsa

Az ablakunk előtti gránátalmafáról a vörösbegy fészket egy mókus huncut ugrabugrálással a földre verte. Kerek, puha, nagy gonddal és végtelen szeretettel anyaságra előkészített családi fészkek volt az, amiben már napok óta melegedtek az apró tojások. A kotló anyamadar fájdalma az egekig siklott.

Egész nap ugrált szédült álmai mellett hangos jajongással szárnyát csapkodva - és társa is elhagyta. Minden gyászoló édesanya benne siratta meghalt vagy meg sem született gyermekét... Uram, ne engedd a mókusoknak, hogy felelőtlenül élet pusztítsanak!

Kovács Margit: Szoptató Madonna

**HIRDESSZEN FOLYÓIRATUNKBAN!
A HIRDETÉS MAGÁBAN FOGLALJA
AZ ÉVI ELŐFIZETÉST IS**

Kéziratokat és más, közlésre szánt anyagot csak elektronikus postán fogadunk el.

A folyóiratban megjelenő írások tartalmáért kizárólag a szerzők felelősek.

We accept manuscripts, pictures, etc. by e-mail only.
The opinion expressed in this publication are
not necessarily those of the publisher.

A TARTALOMBÓL - CONTENTS

Sajgó Szabolcs: örök tavasz	1
Mécs László: Szabó Pista anyja - Steve Szabó's Mother	2
Dancs Rózsa: Édesanyám	3
József Attila: Mama	3
Benedek Elek-Emlékév: Szőlő szőlő, mosolygó alma, csengő barack, Az arany mozsár (mesék)	4
Kántás Balázs versei magyarul és angolul	6
100 éve született Radnóti Miklós. Radnóti Miklós versei	7
Ibi Kaslik: A Long Way From Home	8
Kaslik Ibi: Az otthon oly messze van. Kaslik Péter fordítása	9
Attila József: Mama. Translation by Agnes Pongracz	10
Koncz Péter: A holografikus elv és a bálványosi legenda	12
Balázs Imre József: In Memoriam Lászlóffy Aladár	14
Lászlóffy Aladár versei	15
Csernák Árpád: Ha diktál az Úristen	16
Árpád Csernák: If the Lord Dictates. Transl. by Balázs Kántás	18
Frigyesy Ágnes: Íme az ember - egy pápa arcai	21
Dancs Rózsa: In Memoriam akiket elfűjt a kommunizmus szele...	23
Ormay Gabriella: Az Értől az Óceánig (Részlet)	24
Kati Reikai's Bookreviews	26
Szaffkó Péter: A reneszánsz ember: Funtek László	28
Bácsalmási István: A boldogság keresése	32
Dr. Kalotay Eszter: Csaba testvér Ausztráliában	34
Postaládánkból	35

Sajgó Szabolcs

örök tavasz

sóhajtozol mint szélben a szil
megebékélsz esőben hajszálgökér
közelgő őszt fülelsz mint falevél
s mint rögöt a mag szeretsz
örök tavaszban

KALEJDOSZKÓP - KALEIDOSCOPE

ISSN 1480-5499

Megjelenik kéthavonta - Published bimonthly

Előfizetés - Subscription: CA\$39.95/ year; Foreign: \$50.00/ year

Publisher: **Kaleidoscope Publishing**

Elnök - **Telch György-George** - President

Főszerkesztő - **Telch-Dancs Rózsa** - Editor-in-Chief

Terjesztés - **Turóczy Katalin** - Subscription

Elérhetőség - Address: 122 Silas Hill Drive

Toronto, On, M2J 2X9, Canada

Tel.: 416-491-4631; Fax: 416-491-9661

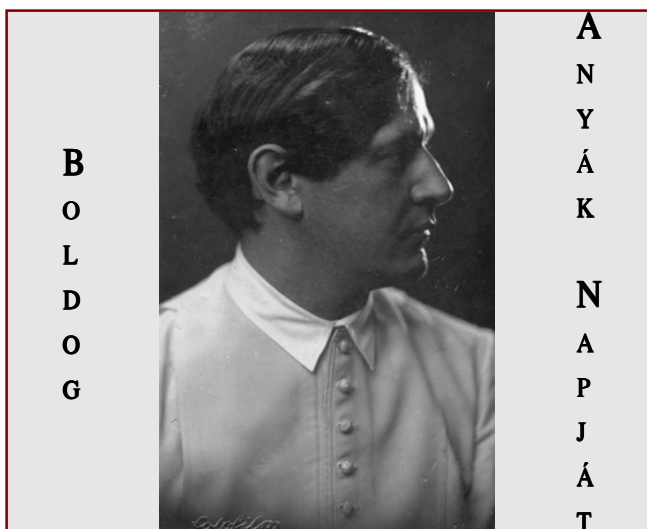
E-mail: **rosacae@hotmail.com**

Copyright © Kaleidoscope Publishing

No part of this publication may be reproduced by electronic means, photocopying or otherwise, without written permission from the publisher, excepting brief quotes for the purpose of review.

www.kalejdoszkop.com

***KALEJDOSZKÓP szó a Pallas Nagy
Lexikona helyesírását követi**

MÉCS LÁSZLÓ

SZABÓ PISTA ANYJA

Mise után egy néninek szeme ragyog,
hozzám jó, szól: Szabó Pista anyja vagyok.
Fülembé sűgja: Épp tegnap jött meg Amerikából.
Mi közöm hozzá? Gondolom, aztán a szívem vádol.

Valami nagy, nagy, emberi jóság, amíg ott állok,
megkeni írral két profán szemem, le hull a hályog:
s ámulva látom, ott áll előttem, a szent Folyamágy,
mit összeraktak apró életek, édesanyák.
Bűnös Évától Szűz Máriáig s Pista anyjáig
ó hány billió s billió anya egymáshoz állva
alkotja együtt a Folyamágyat. Van köztük gránit,
szűz-arany, gyémánt, van köztük gazdag, van köztük árva.

Rajtuk keresztül zúdul az Élet, hol nagy hullámok:
proféták, költők, hol kis hullámok: Péterek, Pálok,
Pisták és Lászlók, kovácsok, ácsok, kőművesek,
kanászok, halászok, lelki szegények, meg híresek.

Megértem mostan a Folyamágnak szent vajadását,
álmatlan éjek villám-korbáccsal vert jajdulását,
kis ember-habocskák anyákhoz ütődő gerle-kacagását,
anyás partokról a nefelejcsék vízbe ugrását.
Értem a dicsekvést a kintől szentelt anyai szájból:
a fiam munkás, pénzt hozott tegnap Amerikából.
A fiam költő, tüzeket lopott tegnap az égből.
A fiam próféta, tegnap érkezett a hegyi beszédőtől.

Billió s billió méteres Folyamágy! légy százszor áldott,
zengjétek himnuszt nagy habok, kis habok, Péterek,
Pálok,
zengj, zúdulj Élet a végtelenbe s a Folyamágyat
Szabó Pista anyjában most megölelem, mint az anyámat.

LÁSZLÓ MÉCS

STEVE SZABÓ'S MOTHER

Translation by Watson Kirkconnel

After mass, an old woman, her eyes shining,
Accosts me and says: "I am Steve Szabo's mother.
Only yesterday he got back from America." - "So what?"
I tell myself. But at once my heart rebukes me.

There something great, some human goodness,
Endows my profane eyes; the film drops from them;
And I see before me in its holiness the Riverbed
Formed by the humble lives of mothers.
From Eve even to Mary and to Steve's mother
How many myriads of mothers ranged in order
Together form this Riverbed! In it one finds granite,
Virgin gold, diamond; in it one finds the rich and the orphan.

It is by it that life flows on: here, great waves,
Prophets, Poets; there, little waves, the Peters, Pauls,
Steves and Laszlos, blacksmiths, carpenters, masons,
Ox-drivers, fishermen, the poor in spirit, the illustrious.

I understand now the sacred sorrows of the Riverbed,
The groans called forth by the scourge of sleepless nights,
The laughter of little men's waves coming to oppose those
of mothers,
The maternal shore, the plea to be remembered.
I understand a mother's pride sanctified by suffering;
Yesterday my laborer son brought money from America.
Yesterday my poet son stole flames from the sky.
Yesterday my prophet son came back from the Sermon on
the Mount.

Riverbed of myriads of mothers, bless you a hundred times!
Begin your hymn, great waves and little, Peters and Pauls!
Flow on, O Life, into the infinite I embrace the Riverbed
In Steve Szabó's mother, as if it were my own mother.

Kazinczy Gábor grafikája

DANCS RÓZSA

ÉDESANYÁM

Lassan odaérik az ember, hogy régi fényképeken kutatja az édesanyja fiatal arcát. Azt a halovány, szép arcot, amelyiknek pici szépséghibája, a kissé ütköző két metszőfog, hihetetlen érzékiséget kölcsönzött. Az volt neki a szexepilje. Amit úgy viselt, mint egy anyajegy, nem is tudott róla. Az érzelmeit csak a gyermekeinek mutatta meg, más iránt csukva maradt. Ezt a szemérmes tartózkodást a szülői házból hozta magával, amelynek minden szegelikában az apai szigor uralkodott.

A legelső és egyetlen csóknak az emlékét édesanyám a halála pillanatáig őrizte. Serdülőlány volt, ábrándozó, és mert állandóan munkába kellett fojtania gondolatait, magányos és végtelenül mélyen érző. Az iskolában és csakis ott olvashatta a gyönyörű könyveket, amelyek kitágították a világot körülötte, amelybe elvágott titkolt álmaiban. Természetszerűen szerelmes is volt akkor már. Az a csinos, magas, barna fiatalember iskolázott volt, sokszor mesélt könyvekről is, ha véletlenül találkoztak a boltban vagy a templom előtt. Azt mondták, hogy szép jövő vár rá, és mindig fátyolossá vált a hangja, ha Irénkének a közelébe került. Márpedig vasárnaponként egyre gyakrabban sodródott melléje, vagyis már nem is közelített más leányhoz, csak a szelíd mosolyú, szégyenlős Irénkéhez. Haza nem merte kísérni egy ideig, mert félt a rettenetes apától, akiről mindenki tudta, hogy a lányait rövid gyepión tartja. Aztán egy szál fehér rózsával boldog születésnapot kívánt Irénkének, hazakísérte és a kapuban megcsókolta.

Röviden, de egész szívének ígéretével.

A boldogságtól remegő kislány-édesanyámat az apja két hatalmas pofonnal térítette magához, közölve, hogy letöri a derekát és agyon csapja Lajost is, ha még egyszer egymás közelébe merészkednek. Lajost hamarosan elvitték katonának, Irénke soha nem viszonzhatta a születésnapján kapott csókot. Mert Lajost elnyelte a háború.

Ezt a történetet az édesnél is jobb nevelőapám mondta el nekem, később a testvéreimnek is. "Szegény édesanyátokkal nagyon keményen bánt az apja. Nagypátoknak nem volt rossz a szíve, csak a természete volt kegyetlen...", szokta mondogatni.

Édesanyát sajnáltuk mi, gyerekek, azért a pofonnal megpecsételt első csókért, és sajnálta a férje is. Mert az első csókot nem szabad összetörni, az olyan, mint a havasi gyopár. Tiszta, harmatcseppbe bújtatott, tündéri és sokáig elkíséri az embert - még halványultában is.

Én olykor-olykor arról álmodozom még ma is, hogy visszapergetem az időt, édesanyát megajándékozom azzal a délceg, magas, barna fiatalemberrel, akinek Lajos volt a neve - bárcsak egy napig! Hogy megcsókolhassák még egyszer egymást, úgy igazán, játékos-boldogan... Nagypapa nélkül...

JÓZSEF ATTILA

MAMA

Már egy hete csak a mamára
gondolok mindig, meg-megállva.
Nyikorgó kosárral ölében,
ment a padlásra, ment serényen.

Én még őszinte ember voltam,
ordítottam, toporzékoltam.
Hagyja a dagadt ruhát másra.
Engem vigyen föl a padlásra.

Csak ment és teregetett némán,
nem szidott, nem is nézett énrám
s a ruhák fényesen, suhogva,
keringtek, szálltak a magosba.

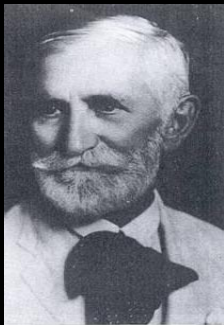
Nem nyafognék, de most már késő,
most látom, milyen óriás ő -
szürke haja lebben az égen,
kékítőt old az ég vizében.

KALEJDOSZKÓP-KALEIDOSCOPE
A MAGYAR DIASZPÓRA POLITIKAMENTES
KÉTNYELVŰ KULTURÁLIS FOLYÓIRATA
RENDELJE MEG, SZÉP AJÁNDÉK BARÁTAINAK IS!
LÁTOGASSON HONLAPUNKRA:
www.kalejdoszkep.com

BENEDEK ELEK-EMLÉKÉV

ELEK APÓ
SZÜLETÉSÉNEK 150.,
HALÁLÁNAK 80.,
A KISBACONI EMLÉKHÁZ
AVATÁSÁNAK 40.
ÉVFORDULÓJA

SZÓLÓ SZÓLÓ, MOSOLYGÓ ALMA, CSENGŐ BARACK

Volt egyszer egy király s annak három szép leánya. Ez a király egyszer, mikor a vásárra ment, megkérdezte a leányaitól: na, leányok, mit hozzak nektek a vásárról?

Azt mondta a legidősebb:

- Hozzon nekem, édesapám, aranyruhát.

Azt mondta a középső:

- Nekem pedig ezüstruhát.

- Hát neked mit hozzak? - kérdezte a legkisebbiket.

- Nekem, édesapám - felelte a legkisebb királykisasszony -, szőlő szőlőt, mosolygó almát és csengő barackot.

- Hm - csóváltatta fejét a király -, még ezt sem hallottam, de ha van ilyen a világon, majd hozok én neked, leányom.

Elment a király a vásárra, s vett is mindjárt aranyruhát a legidősebb leányának, ezüstöt a középsőnek, de szőlő szőlőt, mosolygó almát s csengő barackot nem talált, pedig végigjárt minden boltot.

Búsult a király, hogy éppen a legkedvesebb leányának nem teljesítheti a kívánságát. "No - gondolta magában -, csak érjek haza, kihirdettem az országban, hogy akinek van szőlő szőlője, mosolygó almája, csengő barackja, csak hozza az udvaromba, annyi aranyat adok érte, hogy holtig úr lesz abból."

Ahogy ezt éppen így elgondolá, nagyot zökken a hintaja, s úgy megragad a sárban, hogy a paripák meg sem tudtak mozdulni. Eleget rityegtetett, pattogatott a kocsis, de a paripák úgy állottak egy helyben, mintha odacövekelték volna.

Mérgelődött a király, de nagyon. Hogy is ne mérgelődött volna, mikor a paripái máskor kis híja volt, hogy lerúgják a csillagot az égből, s most ezt a könnyű hintót sem tudták megmozdítani. Nosza, emberekért küldött a faluba, s szaladt is a falu népe lovastul, ökröstül, kutyástul, macskástul annak a hírére, hogy elakadt a király hintaja.

De bizony hiába csődült össze a falu, meg sem tudták mozdítani a hintót.

Egyszerre csak, amint ott kínlódnának, odasompolyodik egy disznó, s mondja a királynak:

- Rőf, rőf, rőf, felséges királyom, add nekem a legkisebbik leányodat, s egyszeribe kiszabadítlak lovastul, hintóstul, mindenestül.

Szeme-szája elállt a királynak a nagy álmétkodástól: hát ez aztán mi az isten csodája!

De mit gondolt, mit nem, azt mondta a disznónak:

- Jól van, hadd lám, mit tudsz. Itt a kezem, nem disznóláb, ha kiszabadítasz; neked adom a legkisebbik leányomat.

A disznónak sem kellett több, az orrát bedugta a kerékfentők közé, egyet lódított a keréken, s azzal hopp! csak úgy röpült ki a kocsi a sárból, nekiiramodtak a paripák, s egy pillantásra hazaröpítették a királyt.

Ahogy hazaért, előszedte az aranyruhát, ezüstruhát, s átadta a két idősebb leányának. A legkisebbik leánynak azt mondta nagy búsan:

- Látod, látod, leányom, mért nem kívántál te is ruhát, mert szőlő szőlőt, mosolygó almát s csengő barackot nem találtam az egész vásárban.

De még jó kereken ki sem mondhatta ezt, hallja, hogy jön a disznó nagy rőfögéssel. Kinéz az ablakon nagy ijedten, s hát látja, hogy az csakugyan az a disznó, amelyiknek a legkisebbik leányát ígérte. S a beste állatja még taligát is hozott magával, bizonyosan abban akarja elvinni az ő legkedvesebb leányát.

Az ám, fel is rőfögött az ablakba mindjárt:

- Rőf, rőf, rőf, felséges királyom, eljöttem a leányodért. Rőf, rőf, rőf, küldd le, hadd viszem a taligámon.

"Megállj - gondolta magában a király -, majd küldök én neked leányt."

Nagy hirtelen felöltöztettek egy parasztleányt szép aranyos ruhába, s leküldték a disznóhoz. De hiszen nem volt ez olyan feje lágyára esett disznó!

Felrőfög a királynak:

- Rőf, rőf, rőf, felséges királyom, ez nem a te leányod.

Hej, még csak most bánta meg igazán a király, hogy olyan nagy bolondot csinált, s még kezet is adott egy koszos disznónak.

Hát még a kicsi királykisasszony! Úgy sírt, úgy jajgatott, hogy zengett belé a palota, s azt mondta, inkább szörnyű halált hal, semhogy disznónak legyen a felesége.

De hiába sírt, hiába jajgatott, a földhöz is hiába vágta magát, a király azt mondta keserves könnyhullatások közt:

- Már hiába, édes leányom, neki ígértelek, menned kell.

Hanem közben megint gondolt egyet a király, felöltöztette a leányát rongyos, piszkos ruhába, s úgy küldötte le. Hátha így majd nem tetszik a disznónak.

No hiszen, ezt ugyan rosszul gondolta!

A disznó, mikor meglátta a királykisasszonyt, majd kiugrott a bőréből nagy örömeiben. Felkapta a leányt, szépen a taligára ültette, s vitte nagy rőfögéssel:

- Rőf, rőf, rőf, ne sírj, királykisasszony, jó dolgod lesz nálam!

Sírt a királykisasszony keservesen, de a disznó csak rőfögött:

- Rőf, rőf, rőf, ne sírj, királykisasszony, mindjárt otthon leszünk.

De még csak akkor vette elé a sírás igazán a királykisasszonyt, mikor a disznó megállott egy ól előtt, abba bevezette, ott a piszkos szalmára leültette.

- Rőf, rőf, rőf, ez az én házam, királykisasszony!

Aztán megkínálta kukoricával:

- Rőf, rőf, rőf, egyél, királykisasszony!

A királykisasszony csak sírt, sírt, s addig sírt, míg az álom el nem nyomta.

- Rőf, rőf, rőf - mondta a disznó -, csak aludjál, királykisasszony, holnap a bánatod örömmre változik.

Aludt, aludt a királykisasszony, s másnap délig fel sem ébredt. Déli harangszóra kinyitja a szemét, s hát - láss csodát! - majd megvakul a szertelen ragyogástól! Disznóólban feküdt le, s ihol, palotában ébredt föl. Szalmára feküdt, s ihol, most selyem derékaljon fekszik. S ahogy kinyitotta a szemét, egy sereg leány szaladott az ágyához, s kérdezték nagy alázatosan:

- Mit parancsol, felséges kisasszony?

Egyszeribe hoztak neki szebbnél szebb ruhákat, csak úgy csillogtak ezüsttől, aranytól, gyémánttól, s felöltöztették módisan. Aztán bevezették a szomszéd szobába.

Hát ott ül a terített asztalnál egy dali szép ifjú, szalad elébe, a kezét megfogja, s asztalhoz vezeti.

S mondja neki a dali szép ifjú:

- Ülj le ide bátran, szép királykisasszony. Tied itt minden, amit a szemed lát. Tied vagyok én is, ha meg nem vetsz engem.

- Hát te ki vagy s mi vagy? - kérdezte a leány.

Azt mondja az ifjú:

- Majd elmondom neked, szép királykisasszony. Gyere most a kertbe.

Szépen a karjára vette a királykisasszonyt, s lementek a kertbe. S hát, amint lemennek, elejébe hajlik egy kis szőlőtőke, s szólnak a fürtjei:

- Szakíts le, szakíts le, szép királykisasszony!

- Ez a szóló szőlő - mondja az ifjú.

Mentek tovább, s hát egy almafáról olyan szépen mosolyognak le rá a pici piros almák.

- Látod itt van a mosolygó alma - mondja az ifjú.

Továbbmentek, s csak megcsendül egyszerre az egész kert! Néz a királykisasszony erre-arra, s kérdi:

- Mi cseng olyan szépen?

- Nézd - mondja az ifjú -, ott az a barackfa. Csengő barack terem rajta!

Hej, megörült a királykisasszony, azt sem tudja, sírjon-e, nevéssen-e nagy örömeiben.

- Látod - fordult hozzá az ifjú -, van az én kertemben szóló szőlő, mosolygó alma, csengő barack, amit te kívántál. Itt maradsz-e, leszel-e a feleségem?

Nem kérte másodszor a királykisasszony, nyakába borult a szép ifjúnak, s azt mondta:

- Itt maradok biz én, ásó-kapa s a nagyharang válasszon el tőled.

Az ifjú aztán elbeszélte neki, hogy ő királyfi volt, de egy gonosz tündér disznónak varázsolta, s azzal átkozta meg, hogy mindaddig az maradjon, míg nem akad egy leány, aki szóló szőlőt, mosolygó almát s csengő barackot kíván.

Még aznap hírül adták a királykisasszony apjának, hogy csak jöjjön egész udvarával a lakodalomra. De bezzeg csaptak is hét országra szóló lakodalmat.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

AZ ARANYMOZSÁR

Volt egyszer a világon egy szegény öregember, annak a szegény öregembernek egy szép és erősen okos leánya. De olyan szegények voltak, mint a templom egere, talán még annál is szegényebbek. Mikor volt kenyér az asztalfiában, mikor nem. S amikor volt, akkor is csak hamuban sült kenyér volt.

Elmegy egyszer az öregember szántani, s amint kettőt-hármat térül-fordul a földön, nagyot csendül az ekevas, s kivet egy színarany mozsarat.

Hej, megörül az öregember, félbehagyja a szántást, indul haza, de meggondolja magát: ha mozsár van itt, törőnek is kell lenni, s turkálni kezdi az ekevassal a földet, hátha megtalálja a mozsártörőt. De bizony hiába turkálta, nem találta meg. Hiszen, elgondolta, sokat ér ez törő nélkül is. Elmegy haza, s mutatja a leányának nagy örvendezéssel, hogy mit talált.

- Na, édes leányom, többet nem éhezünk, viszem ezt a mozsarat a királynak. Tudom, megveszi jó drága pénzen.

Mondja a leány:

- Ne vigye el, édesapám, mert meglátja kigyelmed, hogy a király majd megkérdi, hol a mozsár törője. Még azt hiszi, hogy lopta kigyelmed, s tömlöcbe vetteti.

Beszélhetett a leány, elment az öreg, s meg sem állott, míg a királyhoz nem ért.

Köszön illendőképpen, a király fogadja s kérdi:

- Mi járatban vagy, te szegény öregember?

- Én bizony, felséges királyom, amint a földecskémet szántottam, egy aranyozsarat találtam, s elhoztam felségednek ajándékba.

- Na, ez igazán szép portéka - mondja a király, s jól megnézte kívül-belül, hogy igazi színarany-e.

Az volt biz az, igazi színarany.

- Hát a törő hol van? - kérdi a király.

Mondja az öregember:

- Kerestem én azt is eleget, felséges királyom, de nem találtam meg.

- Bezzeg, hogy nem találtad meg, ilyen-olyan teremtette - pattogott a király -, mert bizonyosan loptad a mozsarat is!

Hiába mondta a szegény öregember, hogy így meg úgy, hogy a világon való életében nem lopott, hívatta a király a katonákat, ezek közrefogták a szegény embert, s vitték a

(Folytatás a következő oldalon)

KÁNTÁS BALÁZS

ÜVEGSZEM

Vörös pezsgőtabletták –
feloldódunk a pillanat
vizében.

A háttérben öltönyös
hangok magyarázzák
a mátt.

Eldördül egy pisztoly,
míg utoljára felénk
pillant egy üvegszem.

BALÁZS KÁNTÁS

GLASS EYE

Red effervescent tablets –
the moment's water
dissolves us.

In the background
voices in suits are
explaining today.

A pistol is fired,
while a glass eye glances
at us for the last time.

tömlőcbe. Amint kísérték a katonák az öregembert, elkezdett sírni keservesen:

- Hej, édes leányom, lelkem leányom, miért nem hallgattam a te szavadra! Nemhiába mondtam mindig, hogy nincs több olyan okos leány a világon, mint te.

Hallotta ezt a király belső inasa, fut a királyhoz, s jelenti, hogy mit mondott az öregember. Egyszeribe parancsolja a király, hogy hozzák fel az öreget. Viszik az öreget a király színe elé, s kérdi a király:

- Miféle okos leányod van neked? Igaz-e, amit mondtál, hogy nincs több olyan okos leány a világon, mint a te leányod?

- Mondtam, felséges királyom, s meg sem is másolom.

- Na, jól van - mondja a király -, majd meglátjuk. Hozd ide a leányodat, s ha megteszi azt, amit mondok neki, feleségül veszem.

Hazamegy az öregember a leánya után. Mondja neki, hogy mi történt, hogy mer-e szerencsét próbálni?

- Csak gyerünk, édesapám - mondja a leány -, majd megsegít az isten.

Fölmennek a királyhoz, s a király azt mondja a leánynak:

- No, te leány, azt hallottam, hogy a legokosabb leány vagy a világon. Hát ha úgy elmégy előttem, hogy se felöltözve, se levetkőzve, se kocsin, se gyalog ne légy, feleségül veszek.

- Jól van - mondja a leány -, megpróbálom, felséges királyom.

Azzal elment haza az apjával. Otthon levetette a ruháját, s magára vett egy hálót. Ennek a hálónak négy sarkát szépen odakötötte a kocsisaroglyához. Így indult el a királyhoz. Jött a király is hatlovas hintón, szemben a leánnyal, s mikor meglátta, felültette a hintájába, vitte a palotába, ottan felöltöztette szép aranyos ruhába. Mondta neki:

- Amit kívántam, megtetted; te az enyém, én a tied, ásókapa s a nagyharang válasszon el minket.

Mindjárt nagy lakodalmat csaptak. A cigányok húzták; a legények rúgták. Táncolt az öreg is, táncoltam ott én is.

Így volt, mese volt.

KÁNTÁS BALÁZS

KERESŐ

Két betontömb
közötti vasheverésben
egy gyökértelen szem
utánad kutat.

A névleg hozzátartozó
test körül átlátszó
kényszerzubbony.

Dobj egy érmét
a levegőbe kapó kéznek,
és kinyílnak
a betonkapuk.

ÚJRATEREMTÉS

Reprodukáljuk
a tegnap megdőglött
kiűzöttet: csakis
ebben a térben.

Szívesen adunk neki
kábeleket, előre megírt
szöveget, füst-
tudatot.

Még egy gombnyomás,
és létezésük teljében
táncolnak a láncok.

KÁNTÁS BALÁZS

A FAL NEM FELEL

Előregyártott életében
billentyűperceket számol.

Szája mechanikusan mozog,
fogai között
dátumokat öröl.
A fal nem felel.

Még néhány szó,
és megszólal
a légkalapács.

BALÁZS KÁNTÁS

SEARCHING

In the iron lay
between two concrete blocks
a rootless eye
is searching for you.

Around the body
nominally belonging to the eye
a transparent straitjacket.

Throw a coin to
the hand swishing in the air,
and the concrete
gates open up.

RECREATION

We reproduce
the exile who dropped dead
yesterday: only within
this space.

We are glad to give
him cables, previously
written texts and
fume-consciousness.

Press one more bottom
and the chains are dancing
in their complete existence.

BALÁZS KÁNTÁS

THE WALL DOES NOT ANSWER

In his prefabricated life
he is counting button-
minutes.

His mouth is mechanically
moving,
among his teeth
he is grinding dates.
The wall does not answer.

A few more words,
and the jackhammer
starts buzzing.

100 ÉVE SZÜLETETT RADNÓTI MIKLÓS

LEVÉL A HITVESHEZ

Buday György grafikája

A mélyben néma, hallgató világok,
üvölt a csönd fülemben s felkiáltok,
de nem felelhet senki rá a távol,
a háborúba ájult Szerbiából
s te messze vagy. Hangod befonja álmom,
s szivemben nappal újra megtalálom,
hát hallgatok, míg zsong körém felállván
sok hűvös érintésű büszke páfrány.
Mikor láthatlak újra, nem tudom már,
ki biztos voltál, súlyos, mint a zsoltár,
s szép mint a fény és oly szép mint az árnyék,
s kihez vakon, némán is eltalálnék,
most bujdoskolsz a tájban és szememre
belülről lebbensz, így vetít az elme;
valóság voltál, álom lettél újra,
kamaszkorom kútjába visszahullva
féltékenyen vallatlak, hogy szeretsz-e?
s hogy ifjúságom csúcsán, majdan, egyszer,
a hitvesem leszel, - remélem újra
s az éber lét útjára visszahullva
tudom, hogy az vagy. Hitvesem s barátom, -
csak messze vagy! Túl három vad határon.
S már őszül is. Az ősz is itt felejt még?
A csókjainkról élesebb az emlék;
csodákban hittem s napjuk elfeledtem,
bombázórajok húznak el felettem;
szemed kékjét csodáltam épp az égen,
de elborult s a bombák fönt a gépben
zuhanni vágytak. Ellenükre élek, -
s fogoly vagyok. Mindent, amit remélek
fölmértem s mégis eltalálok hozzád;
megjártam érted én a lélek hosszát,
s országok útjait; bíbor parázson,
ha kell, zuhanó lángok közt varázslom
majd át magam, de mégis visszatérek;
ha kell, szívós leszek, mint fán a kéreg,
s a folytonos veszélyben, bajban élő
vad férfiak fegyvert s hatalmat érő
nyugalma nyugtat s mint egy hűvös hullám:
a 2 x 2 józansága hull rám.

Lager Heidenau, •agubica fölött a hegyekben,
1944. augusztus-szeptember

RADNÓTI MIKLÓS

ERŐLTETETT MENET

Bolond, ki földre rogyván fölkel és újra lépked,
s vándorló fájdalomként mozdít bokát és térdet,
de mégis útnak indul, mint akit szárny emel,
s hiába hívja árok, maradni úgyse mer,
s ha kérdezed, miért nem? még visszaszól talán,
hogyan várja őt az asszony s egy bölcsebb, szép halál.
Pedig bolond a jámbor, mert ott az otthonok
fölött régóta már csak a perzselő szél forog,
hanyattfeküdt a házfal, eltört a szilvafa,
és félelemtől bolyhos a honni éjszaka.
Ó, hogyha hinni tudnám: nemcsak szivemben hordom
mindazt, mit érdemes még, s van visszatérni otthon;
ha volna még! s mint egykor a régi hűs verandán
a béke méhe zöngne, míg hűl a szilvalekvár,
s nyárvégi csönd napozna az álmos kerteken,
a lomb között gyümölcsök ringnának meztelen,
és Fanni várna szökén a rőt sövény előtt,
s árnyékot írna lassan a lassú délelőtt, -
de hisz lehet talán még! a hold ma oly kerek!
Ne menj tovább, barátom, kiáltás rám! s fölkelek

MIKLÓS RADNÓTI

FORCED MARCH

A fool he is who, collapsed, rises and walks again,
Ankles and knees moving alone, like wandering pain,
Yet he, as if wings uplifted him, sets out on his way,
And in vain the ditch calls him back, who dare not stay.
And if asked why not, he might answer without leaving his path
That his wife was awaiting him, and a saner, more beautiful death.
Poor fool! He's out of his mind: now, for a long time,
Only scorched winds have whirled over the houses at home,
The wall has been laid low, the plum-tree is broken there,
The night of our native hearth flutters, thick with fear.
Oh if only I could believe that everything of worth
Were not just in my heart - that I still had home on earth;
If only I had! As before, jam made fresh from the plum
Would cool on the old verandah, in peace the bee would hum
And an end-of-summer stillness would bask in the drowsy garden,
Naked among the leaves would sway the fruit-trees' burden,
And Fanni would be waiting, blonde, by russet hedgerow,
As the slow morning painted slow shadow over shadow -
Could it perhaps still be? The moon tonight's so round!
Don't leave me friend, shout at me: I'll get up off the ground!

Translated by George Gömöri and Clive Wilmer

IBI KASLIK

A LONG WAY FROM HOME¹

Like most Canadians, I am the child of immigrants. In the late 1960's my parents fled former Yugoslavia. My mother says their choice of host country was between Australia and Canada, but she had seen an image that charted our path. The image was from a storybook and it depicted a wood cabin, nestled on a vast empty field, a curl of smoke unfurling into the silvery sky. For some reason, this picture compelled my mother's inner compass to head north.

As ethnic Hungarians who lived on the edge of shifting borders, my parents were used to being physically removed from their cultural identity and were relieved to escape communism: they arrived in an open country where they were permitted to hold their own politic views and live largely unmolested. Sure, Toronto was mostly Anglo-Saxon in the 1960's. Yes, people would turn their noses up at our homemade sausage and mock my father's eastern European accent. My mother arrived in Canada alone and in order to sponsor my father and brother—who came two years later—while she worked three menial jobs. My mother also missed the first years of my brother's life, her life's most searing sorrow.

The Author on the Roads

My parents' story of sacrifice is not unique and almost every immigrant family has their own version. Immigration is a traumatic experience, and is as intrinsic to being Canadian as deer spotting, ice-fishing, maple syrup, or street hockey. What is unique is that my parents were extremely alienated from their European homeland to start with. Although they adapted, flattened their accents, tweaked their spicy foods, they had an inherent wariness toward home, any kind of home. It was a wariness they were unable to shake. To me, the only person in our family born in this country, they passed on this dubious attitude.

That is not to say that I don't love Canada because I do. I love the fact that it gets freezing cold two weeks before summer ends; I love that the same Prime Minister (Pierre Trudeau) who made Canada a bi-lingual nation also told a member of the press to *Mangez Merde!* I love that when the sun declines, raccoons run amok on the streets of downtown Toronto like hairy, hunch-backed pickpockets. I love the smell of B.C. marijuana and Montreal bagels. I adore our obsequious politeness and the fact that, despite the tremendous holes in my French education, I know the French word for 'marshmallow.' I love this country fiercely; I just don't feel attached to any particular place within its borders. The fact that my life is perpetually being shipped around the country has bankrupted me—Canada has the second largest landmass in the world. My most recent move, to Saskatchewan from Toronto, was 2660 kilometers. This nomadic life is both unsettling and curious to most people, including myself. To date, I have lived in three out of six major Canadian cities.

In Montréal, I angled for a place on the crumbling sidewalks and potholed streets among Hassidic Jews in a neighbourhood called Mile-End known for its blend of bohemian and fundamentalist urban street culture. In Toronto, Canada's answer to New York, and my hometown, I took for granted that I could watch art films, eat Jamaican food, and then go shopping in Chinatown.

Regina

In Regina, a small Prairie city that happened to be Canada's murder capital, I was amiably crushed by the unyielding prairie sky; I watched jack rabbits take over the city parks at dusk and encountered a Native man drinking aftershave at eight o'clock in the morning.

In Saskatchewan, I was struck by the palpable presence, poverty and pain of First Nations people and, for the first time, I truly understood the living trauma caused by residential schools, which are, undoubtedly, the most painful and ugly blight on Canadian history. Established in Canada the early 19th century, residential schools were government-funded, church run boarding schools for Native children. Taken from their home and community, Native children were indoctrinated in the ways of "white society" and Christianity. Thousands were physically and sexually abused and conditions were so poor and unhygienic at certain schools that many children died. All of this was as a result of the government's attempt to "civilize" Native youth. As a nation, we continue to try to make amends as the current generation of First Nations cope with the legacy of trauma they have inherited. Put simply, while America continues to work through the socio-historical impact of slavery, we Ca-

¹First published: http://www.adac-verlag-gmbh.de/magazine/reisemagazine/hefte/108_kanada/inhalt/

nadians have our equivalent psychic scars in Residential schools. As Canadians we are proud of our wholesome international image, our human rights track record, and this year the Canadian prime minister formally apologized to First Nations people. Still, for such a young country we have deep wounds to heal.

~

Beyond the experience of immigration, collective white European guilt, massive lakes, and snow-capped mountains, part of being Canadian is dealing with the rivalry and misunderstandings between cities that are extremely far away from each other both geographically and culturally. Cities, in other words, which have about as much in common as a polar bear and seagull. This misplaced city rivalry makes me feel as though I am the third party in the middle of and argument between two angry, estranged lovers.

Unable to concede or commit to either fully, I run back and forth between cities and loyalties. For example, on a recent book tour, I was identified as a Toronto writer although while in Montréal, I was a Montréal author. I was indifferent to being claimed by two such mutually exclusive clubs—a story of unrequited love and spurned affections sums up why Torontonians love the Francophone city while Montréal despises the pig-headed Toronto. It was amusing and appeared important to be branded, so I went along with the game. Though my last book, *The Angel Riots*, was set in Montréal and, in many ways, is a sinister little love letter to the much-romanticized island-city, I refused to talk about tired old Leonard Cohen, who is, according to popular culture here, the—rather dated—patron saint of all things poetic and Montréal. Meanwhile, I spurred suggestions that the book was about a very popular Toronto band (it was). I didn't feel linked to any of places I had lived. I had written things in a book set in a city and that seemed enough.

As a first generation Canadian-Hungarian, whose parents had never lived in Hungary proper, maybe I was born alienated, unable to claim any place as home. Maybe setting doesn't matter to me as much as it does to others. I do know that Canadian artists are like Canadian geese: we migrate all over. When conditions are poor we flock to opposite ends of the country for work. We attend far-flung festivals and residencies; we sublet our apartments; we end relationships and feign a taste for cowboy poetry or classical theatre to survive devastating winters. Travel is our work and work is our travel. This itinerant artistic lifestyle breeds a sense of rootlessness.

Or, does it? Despite a sense of displacement, I have felt a compulsion to live all over this country, to embrace the cosmopolitan with the provincial, and the expanse of the land along with its inevitable isolation: from icebergs to badlands, I need to experience it all. Once I do tire of perpetual immigration perhaps I will settle down in that bucolic setting that first triggered my mother's imagination. Then again, I have always wanted to live in a lighthouse in New Foundland.

KASLIK IBI

AZ OTTHON OLY MESSZE VAN

Mint a legtöbb kanadai, én is bevándorlók gyermeke vagyok. Szüleim az 1960-as évek végén az akkori Jugoszláviából vándoroltak ki Kanadába. Édesanyám szerint szüleim ingadoztak, hogy Ausztráliába vagy Kanadába menjenek-e. Végül egy képnek az emléke jelölte ki további sorsuk alakulását. A kép egy könyvben volt, és egy farönk házikót ábrázolt, amelyből fodrozó füst emelkedett az ezüstös, hideg levegőbe. Valami kiismerhetetlen ok miatt, a kép hatására, édesanyám benső iránytűje északra mutatott.

Az országhatárok váltakozása része volt már nagyszüleim életének is. Szüleim megtanultak az „anyaország” kívül élni, de örültek, hogy a kommunizmustól megszabadulhattak. Kanadában a személyes és gondolatszabadságuk biztosítva volt. Igaz, hogy Toronto lakossága az 1960-as évek végén túlnyomó részben angol-szász volt, és a helybeliek fintorogtak az „emigránsok” által készített házi kolbásztól, és kigúnyolták édesapám kelet-európai angol hangsúlyú beszédmodorát. Édesanyám jött ki elsőnek Kanadába, és kétkezi munkával igyekezett megkeresni a pénzt, hogy bátyámat és édesapámat kihozathassa Kanadába. Mindez két évbe telt. A család együtt volt, de édesanyám mai napig tartó legnagyobb fájdalma, hogy bátyámat otthon kellett hagynia, és annak korai éveiben nem lehetett vele.

Szüleim kivándorlásának és Kanadában eltöltött első éveinek története nem egyedülálló, minden bevándorló családnak megvan a hasonló története. A kivándorlás mély nyomokat hagy az emberek életében, de minden bevándorló család története a fentiek valamelyik változata. Kanadára a bevándorlással kapcsolatos családi történetek ugyanolyan jellemzőek, mint a jégfalászat, a juharméz vagy a kanadai gyerekek utcai hockey mérkőzései. Ami a szüleim esetében különleges, hogy őket eleve nem kötötték olyan eleven szálak az akkori Jugoszláviához, mint más bevándorlókat a saját hazájukhoz.

Annak ellenére, hogy szüleim megfelelően megtanultak angolul, és mérsékelték főztjükben a fűszerek mennyiségét, Kanadához mindig bizonyos fenntartásokkal viszonyultak. Családomban én vagyok az egyedüli, aki Kanadában született, de szüleimtől mégis ezt a lakóhely iránti bizonytalan és tartózkodó magatartást örököltem. Ez nem jelenti azt, hogy nem szeretem Kanadát, szeretem a két héttel a nyár hivatalos befejezése előtt beköszöntő hideget. Szeretem, hogy Kanadában ugyanaz az államelnök, aki a kétnyelvűséget bevezette, már Kanada második hivatalos nyelvén is megmondhatta az egyik újságírónak: *Mangez Merde!* Szeretem, hogy amikor a nap lenyugszik, a mosómedvék úgy sompolyognak Torontó utcáin, mint megannyi meggörnyedt zsebtolvaj. Szeretem a british columbiai marihuána illatát, és a montreáli bejgliket.

Szeretem a kanadaiak túlzott udvariasságát és azt, hogy igen hiányos francia nyelvtudásom ellenére tudom, hogy mondják a mályvacukrot franciául. Odaadóan szeretem ezt az országot, de annak határain belül nem kötődöm különösebben egyetlen helyhez sem. Az a tény, hogy életem körülményei egyik helyről a másikra sodortak, képtelenné tesz arra, hogy Kanadában egyetlen helyet is otthonomnak tekintsek. Kanada földterületének nagysága a második a világon.

A legutóbbi költözésem Torontóból Saskatchewanba 2,660 kilométer volt. Ez a nomád életmód különleges, és nyugtalanító a legtöbb ember számára, beleértve önmagamat is. Kanada hat legnagyobb városa közül ezidáig már háromban laktam.

Montrealban, annak hepehupás járdáiról, és mély kátyúiról elhíresült Mil-End városnegyedben, a haszid zsidók – a fundamentalizmus és a bohém világ párhuzamos együttlétének forgatagában botladoztam. Torontóban, a kanadai New Yorkban, és szülővárosomban magától értetődőnek tartottam, hogy a legújabb művészfilmeket nézhetem, jamaikai ételt rendelhetek, és a Chinatown elnevezésű kínai negyedben vásárolhatok.

Regina (Saskatchewan) kanadai szinten a gyilkosságok fővárosa. A kérlelhetetlen préri égbolt gyengéd intelemként nehezedik rám. A nyulak alkonyatkor ellepik a városi parkokat, és találkoztam egy kanadai őshonos lakossal, aki reggel nyolckor borotválkozás utáni arcvíztől lerészegedve dülöngött.

Saskatchewanban megütköztem az őshonos lakosság kirívó szegénységén és fájdalmain, és először életemben, valóban megértettem a bentlakó iskolák rendszerének hosszú távú romboló hatását. Ez a kísérlet Kanada történelmének egyik legsötétebb foltja. A tizenkilencedik század felfogásában gyökeredző, államilag alapított és az egyházak által működtetett, ún. bentlakó iskolák Kanada őshonos lakosságának a fehérek világába való bekapcsolódását és a kereszténységre való nevelését volt hivatott megvalósítani. Kanada őshonos lakosságának gyermekeit elvették szüleiktől, kivették őket környezetükből. A rosszul ellátott és egészségtelen körülmények között lévő gyermekek közül sokan meghaltak, ezeket közülük fizikailag és szexuálisan bántalmazták. Mindez az őshonos lakosság ifjú nemzedékeinek a „civilizálása” örve alatt történt. Az állam ma megkísérli helyrehozni ezt a hibát, amint az Amerikai Egyesült Államok is igyekszik a rabszolgaság traumáját orvosolni. A kanadaiak ma büszkék az emberi jogok területén elért eredményeikre, és az államelnök a közelmúltban bocsánatot kért Kanada őshonos lakosaitól az őket ért igazságtalanságokért. Ennek ellenére, és Kanada aránylag rövid történelme ellenére, igen mély sebek várnak még orvoslásra.

Kanadainak lenni nem csak azt jelenti, hogy meg kell tanulni a bevándorlás traumájával és a fehér ember felelősségével élni. Ebben a tenger nagyságú tavak és a hólepte hegyormok országában élni azt is jelenti, hogy el kell tudni igazodni a kanadai városok egymás közötti

versengésében és félreértéseiben. Kanada városai földrajzilag és kulturális értelemben is roppant messze vannak egymástól. Kanada nagyvárosainak annyi közül van egymáshoz, mint a jegesmedvének a sirályhoz. A városok közötti félreértésen alapuló versengés közepette úgy érzem magam, mint egy kívülálló két haragos szerelmes között. Egyiknek sem vagyok képes teljesen igazat adni, de egyikhez sem vagyok képes teljes odaadással kötődni. A legutóbbi könyvbemutató körutamon például torontói íróként mutattak be, Montrealban pedig montreali író voltam. Nem csodálkoztam, hogy két ilyen egymással szemben álló tábor egyidejűleg a magáénak vallott.

A torontóiak szeretik a francia Montrealt, a montrealiak azonban megvetik a fafejű torontóiakat – ez a viszonzatlan szerelem és a kölcsönös közeledés elutasításának élő példája. Érdekes volt, és fontosnak tűnt a számomra, személyemnek ez a helyi jellegű besorolása, tehát elfogadtam és végigjártam. Annak ellenére, hogy legújabb könyvem, „Az angyalok lázadása” Montrealban játszódik és azt ehhez a sok romantikával felruházott szigetvároshoz intézett baljóslatú szerelmes levélnek szántam, a könyvben mégsem esik szó Leonard Cohenrol, aki a népszerű kultúra szószólói szerint Montreal kulturális élete (igen megkorosodott) védőszentjének számít. Ugyanakkor azt is visszautasítottam, hogy a könyv egy igen népszerű torontói zenekarról szól (pedig úgy van.)

Egyetlen helyhez sem kötődtem, ahol éltem. A könyv eseményei városban történnek és ennyi elegendő. Ennek talán az az oka, hogy első generációs kanadai magyarként, akinek szülei soha sem éltek Magyarországon, én sem vagyok igazán otthon sehhol sem. Talán a helyhez való ragaszkodás nem jelent számomra annyit, mint mások számára. Tudom azonban, hogy a kanadai művészek is olyanok, mint a kanadai vadlibák, egyik helyről vándorolunk a másikra. Ha a dolgok rosszra fordulnak, csapatba verődünk és a munka nyomában az ország másik részére vándorolunk. Távoli művésztáborokat látogatunk, alkalmi ösztöndíjak után futkosunk, albérletbe adjuk bérelt lakásunkat, megszakítjuk a viszonyainkat, és ha kell, tettetett érdeklődést tanúsítunk a cowboy költészet vagy a klasszikus dráma iránt, csak hogy

túléljük a hideg telet. Az utazás a munkánk, és a munkánk az utazás. Ez a vándorló művészet gyökértelessé tesz bennünket.

Nem hiszem azonban, hogy Kanadában valóban gyökértelessé lennék, mert egy feltartóztatlan vonzódást érzek, hogy személyesen is megélesem ezt az országot, azonosuljak a nagyvárosaival és a vidékkel egyaránt. Érzékelni akarom a végtelen messzeségek óhatatlan elszigeteltségét: a jéghegyeket és Alberta füves síkságait. S ha egyszer megunom az állandó, be- és kivándorlást, talán megtelepszem abban a mesészerű környezetben, amely édesanyám képzeletét egykor meghihlette. Én azonban mindig egy világító toronyban szerettem volna lakni New Foundlandban.

Kaslik Péter fordítása

ATTILA JÓZSEF

MAMA

On Mama now my thoughts have dawdled
All of a week. Clothes-basket cradled
Creak on her hip; she'd climb the stairway
Up to the drying-attic's airway.

Then, for I was an honest fellow,
How I would shriek and stamp and bellow!
That swollen laundry needs no mother.
Take me, and leave it to another.

But still she drudged so quietly,
Nor scolded me, nor looked upon me,
And the hung clothes would glow and billow
High up above, with swoop and wallow.

It's too late now to still my bother;
What a giant was my mother—
Over the sky her grey hair flutters,
Her bluing tints the heaven's waters.

Translation by Agnes Pongracz

KONCZ PÉTER

**A HOLOGRAFIKUS ELV ÉS
A BÁLVÁNYOSI LEGENDA
PORTRÉ DR. MEZEY PÁL RÓL, A
MEMORIAL EGYETEM KÉMIA TANSZÉKÉNEK
PROFESSZORÁRÓL (KANADA, ST. JOHN'S,
ÚJFUNDLAND), A MAGYAR TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA KÜLSŐ TAGJÁRÓL**

Karamellás kávé mellett „A második csésze” nevű presszóban arról kérdeztem Mezey professzor urat, hogy miként vetődött éppen Észak-Amerika legkeletibb pontjára, St. John's-ba? Ez a hely a világ négy sarka közül az egyik, amennyiben a *Lapos Föld Társaság* leírása alapján tájékozódunk...

A történet Velencében kezdődött, 1972-ben. Dr. Mezey Pál kutatói meghívást kapott Olaszországba. Ez akkor éppen igen jókor jött, hiszen így ifjú feleségével friss házasként, a nászutat Rómában, Velencében tölthették. Pontosabban tölthették volna, de Mezey úr egyedül ment, mert az akkori rendszer nem engedte meg feleségének, hogy kiutazzon az országból. „Nyilván kém”, óvatoskodtak a gyanakvó hatóságok minden hazánkba költöző külföldivel, pedig felesége a „baráti” Lengyelországból költözött át Magyarországra. Ez a figyelmeztetés is segített abban, hogy az olaszországi kutatás során kapott, torontói posztdoktori meghívás nyomán végül is elhatározták: Kanadában kezdenek új életet. Az átköltözés nem ment simán, hiszen ahhoz, hogy a letelepedési vízumot megkapja egy fél évet Franciaországban is kellett dolgoznia.

Mezey úr első, igazi professzori állását Kanadában a Saskatchewan Egyetemen kapta, ahol aztán 26 éven át dolgozott. Ezt követően Újfundlandra, St. John's-ba települt át, „Canada Research Chair” állást nyervén a Memorial Egyetemen, számítógépes molekula-modellezés témában.

A modellezés fontosságát mint nélkülözhetetlen megismerési folyamatot, számomra a pár száz méterre hullámzó óceán mutatta be. A modellezés előnye, hogy az amúgy nehezen kezelhető, hatalmas mennyiségű információval lehet egyszerre dolgozni (pl. klíma adatok). Nem szükséges minden adat, elegendő a legfontosabb paraméterek ismerete. Pl. egyes modellek pusztán a tenger felszíni hőmérsékletéből következtetnek a tenger só tartalmának változásaira...

A modellekkel olyan szituációk is leírhatók, amelyeket volt szerencsénk a gyakorlatban elmulasztani vagy éppen még be sem következtek. Így pl. a kis jégkorszak a középkorban vagy a klímaváltozás jövőbeli hatásai. A modellezésnek egy másik nagy előnye, hogy megválasztható a rendező elv is. A kémiai molekulák mozgását leíró törvények közül pl. csak azokat programozzuk be a

számítógépbe, amelyeket a legfontosabbnak vélünk. Ha néhány ismert példán a modell szimulálja a molekula valóságos viselkedését, tehát azt, ami a gyakorlatban is megfigyelhető, akkor a modell várhatóan más esetekben is alkalmazható. Egy, a professzor által bevezetett elmélet sokat segít a modell megválasztásában.

Mi is ez az elmélet? *A holografikus elv.*

Ez az elmélet az ősrobbanás közelebbi megértésétől kezdve a gyógyszerkutatásban, toxikológiában, valamint a környezetvédelemben is segítséget nyújthat.

Egy molekulában semmi más nincsen, mint az atommagok és egy elektronfelhő, mondta el a professzor, mert az elektronok, mint egy méh-raj, igen gyorsan mozognak a lusta (csak hozzánk képest villámgyors) atommagokhoz képest. A holografikus tétel szerint a molekulák bármely tulajdonságának tökéletes leírásához elegendő az elektronfelhő bármely kis (de térfogattal bíró) részének az ismerete, hiszen az összes többi környező részeket leíró információ is megtalálható ebben a kis felhődarabban. Így minden leírható egyetlen kis felhődarabból kiindulva.

A beszélgetés e pontján *Simon Éva* (erdélyi származású Ph.D. hallgató), Mezey úr egyik tanítványa, közelebb hajolt a gőzölgő kávé csésze fölé és megkérdezte: vajon ez az elv - amiről ő is tanul s a doktoriját is részben ebből írja - a világegyetem kulcsa?

A tanár úr szerint egyre több dologról tudjuk meg, hogy mennyi mindent nem tudunk még róla, ez az, amit igazán nehéz megérteni. Ám ha valamit nehéz megérteni, akkor az eleve érdekes.

A molekulák mozgásának megértéséhez a kvantum kémiából levezetett holografikus elv éppen olyan fontos, mint a molekula-evolúció szervező elvei. Sokszor egyszerű módszerek is elegendőek; használhatunk például kalapácsot mindenhez, ám adott esetben a csavart könnyebb csavarhúzóval a deszkába juttatni mintsem kalapáccsal. Az itt megidézett holografikus elv csak egy hasonlat erejéig vezethető vissza a magyar Nobel díjas *Gábor Dénes*hez. Ha pl. egy igazi holográfiát rögzítő lemezt feldarabolunk, akkor az egyes darabkákban benne van a teljes holografikus kép információja, tehát a képet modellezéssel újból ki lehetne rakni - az eredeti lemezdarabok megtalálása, ismerete nélkül is. Mezey professzor holografikus elve hasonló: elegendő az elektron felhő egy darabja, abból elvben felidézhető az egész molekula.

Mindezekről szerzett ismereteit Mezey professzor nemcsak St. John's-ban gazdagítja és osztja meg tanítványaival, hanem szerte a világban. Gyakran tanít Budapesten az Eötvös Loránd Tudományegyetemen; részt vesz a Budapest Collegium progresszív tudományos életében; előadásokat tart Erdélyben, Kolozsváron is, 2009 elején pedig Braziliában tartott egy kurzust.

Az erdélyi kötődés nem véletlen, hiszen Nagyváradon született. A szálak egészen a *bálványosi legendához* vezetnek vissza.

Bálványos várát az Apor család bírta s valóságos erődítmény volt a középkorban, ahol a táltosok, gyulák és rabonbánok még hitet vallhattak a bálványok előtt. Ám az egyik Apor fiú – a legenda szerint – beleszeretett a keresztség jegyét már magára öltő Mike Imolába. Mindketten ragaszkodtak hitükhöz, de szerelmük egy volt, így végül kiegyeztek abban, hogy ők ugyan nem térnek át, de gyermeküket megkeresztelik. Ennek bizony a vár védelmezői, építői - a tündérek - nem örültek s nekiláttak a vár ledöntéséhez. Apor, hogy várát mentse, ősi hitét inkább feladta, bár már későn, hiszen addig csak egy fal maradt meg. A legendától úgy jutunk el a tanár úrhoz, hogy felmenői között több al-torjai Mike is szerepel, így az is elképzelhető, hogy ősanja talán éppen Mike Imola volt, aki miatt az Apor család végül is felvette a kereszténységet.

Amíg a bizonyítottak hiányosak, számos tudományos elmélet létezhet egymás mellett, s Mezey úr elmondása alapján fontos, hogy egyikbe se „gyepesdjünk” be. Jól bevált nézeteinket is felül kell vizsgálni és bizony jó nagyokat szükséges ugrani, sőt néha egy melléugrás is segíthet abban, hogy felismerjük a különböző lehetőségeket, a jó és a rossz utakat. A számítógépes molekula-modellezésnek óriási előnye, hogy olyan molekulákat is lehet tanulmányozni, amelyeket még elő sem állítottak, még nincsenek is a valóságban, ám mégis lehet őket elemezni. Vad és lehetetlennek tűnő dolgokat is meg szabad és meg lehet kérdezni - persze csak ezekben a modellekben. A molekulák stabilitását, a magtöltéseket meg lehet határozni egy olyan dimenzióban történő számolással, amely nem létezik a valóságban. Ám visszafelé haladva az eredmények értelmezhetőek. Ez a 'dimenzió' azt is jelentheti, hogy pl. a valóságban egy hidrogén atomban nincsen fél elektron vagy fél proton, de a modellezésben ez is megengedhető.

St. John's talán a világ sarkán fekszik, ám Mezey professzor úr szerint a tudományban az is jó, hogy gyakorlatilag bárhol lehet művelni. Itt Kanadában ehhez a kutatási rendszer támogatása stabil, a fizikai és a szellemi légkör inspiráló.

KÁNTÁS BALÁZS

MEZTELENEK

Meztelenek voltak,
mikor körük feszültek
a gumikesztyűk.

Eltompult tegnap-agyukban
ma-szólam zengett, mikor
a gránit betonba olvadt.

Szürke, síkba ragadt diszkólámpa
villant, ahogy arclenyomatukat
elvitte a szél.

Scala coeli / Fides / Caritas / Spes (1. Kor. 13.)
In coelum gradib(us) virtutum maxima septem
Quatuor ascendit spes bona quinq(ue) fides.
Spes Lunam Solemq(ue) fides contingit, Amoris
Scala vel ad summum pertinet usq(ue) polum.
J. Owen epigramma-gyűjteménye, 1606, nr. 259.)
Égi lajtorja. Hit, Remény, Szeretet (1. Kor. 13.)
Hét az erény, és grádicsain megy az út föl az égbe,
Röpke remény negyedik, hit ötödik foka lesz.
Holdat eléri remény, a Napot meg a hit heve, fénye,
Ám szeretet iver messze a pólusig ér.
(Visy Zs. felvétele és fordítása)

BALÁZS KÁNTÁS

NUDE

They were nude
when the rubber gloves
stretched around them.

In their blunt yesterday-brains
a today-phrase was played, when
the granite melted into the asphalt.

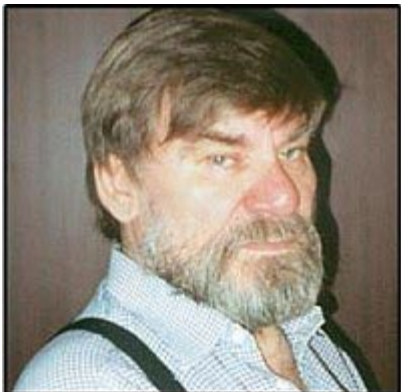
A grey discotheque lamp
stuck in the plane flashed up, when
the their face-print was gone with the wind.

IDA LEO'S UNIQUE BOOKMARKS
DIFFERENT DESIGN, LAMINATED
AND ADMIRER BY MANY!
CHRISTMAS DESIGN AVAILABLE
3 FOR \$10.00 OR 1 FOR \$4.00
SEND CHECK OR MONEY ORDER TO IDA LEO
401-1950 DURNIN ROAD, KELOWNA, BC.
V1X 7W6; TEL.: 250 762 3460

Balázs Imre József

IN MEMORIAM LÁSZLÓFFY ALADÁR (1937 - 2009)

ÜZENET A LEGBELSŐ TITKOS LŐTEREKRŐL

„Rád lőhetnek, mint cirkuszi céllövőben
bármelyik kiállított pléhpofára –
csattanva hanyatt esel s még rád se kattanhat
koporsód öröknyugalmat őrző zára.”

1956 novemberében, Budapesten írta ezeket a verssorokat Lászlóffy Aladár. Tizenkilenc évesen számot vethetett azzal, hogy a következő pillanatban akár távozzat is az élők – a rohanó, mozgó, hasra vágódó budapesti célpontok – sorából. A kolozsvári Bolyai-egyetem diákjaként alig szabadult ki az ötvenes évek Romániájából egy rövid utazás erejéig, a forradalmi események kellős közepébe került.

Ezeket az emlékeket, tapasztalatokat az utazásról visszatérők Romániában csakis a „legbelső, titkos lőterekre” számúzhették, és a hatóságok természetesen vattafényekkel világították be ezeket az első adandó alkalommal. Lászlóffy Aladár korán berendezkedhetett arra, hogy számára a legfontosabb dolgoknak belül a helye, saját, belső mércéje szerint kell megtanulnia élni, és a maga húzta határvonalak a legfontosabbak, azokat kívülről mások másképpen fogják úgyis megítélni.

Társaságban joviális, nyílt, szójátékok sziporkáit felszikkasztató irodalmárként ismerhette mindenki. A kilencvenes években, amikor Cs. Gyimesi Éva kezdeményezésére a BBTE Magyar Irodalomtudományi Tanszékén tanított meghívott előadóként, bölcsészdiákok is hallgathatták azt a hatalmas műveltséganyagot görgetni képes, szellemes és ugyanakkor információgazdag beszédanyagot, amely korábban a Lászlóffy Aladár-kötetek olvasói számára lehetett inkább ismerős.

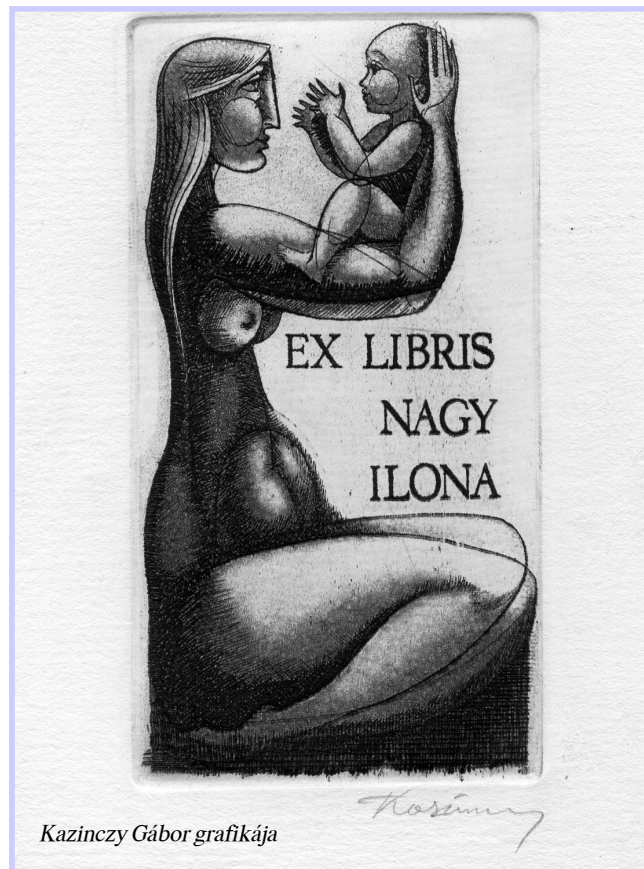
Ilyenformán tehette jóvá az akkori egyetem azokat az igazságtalanságokat, amelyek Lászlóffy Aladárt a beskatulyázhatatlan, jólfésültséget kerülő diák-irodalmár szerepében érték túlságosan szabad szellemű államvizsgadolgozata és egyéb megnyilatkozásai miatt.

Miközben kifelé mindig is a nyelvi bőség képzetét keltette a Lászlóffy-élet és -életmű mindinkább mélyült befelé. Jellegzetes gondolatalakzataiban, amelyeket legjobb verseiben, prózájában és esszéiben egyaránt fellelhetnek egykori és mai olvasói, az idő mélységeit kutatta, és azt kereste, ami egyetemes, időtlen.

A legváratlanabb helyeken bukkant analógiákra, és megtalálta a módját, hogy szándékolt anakronizmusokkal, különböző képek egybeláttatásával hökkentse meg és zökkentse ki olvasóit bevált gondolatmeneteik közül. Aki olvasta *Az alexandriai könyvtár égése* című verset, nem szabadulhat többé a könyveket és embereket egybeíró képtől: „*Kiléptem polcom ajtajába, és a folyosó hangulatából rögtön láttam, hogy valami rendkívüli történt. A bölcsek, költők és tanítómesterek valamennyien álmukból felzavartan állnak a polcok szélén, a folyosók emeletei felett. – Ég a szálloda! – Tűz van! – Ég a könyvtár! – kiáltoztak összevissza a rohangálók.*”

Betegségei, illetve az általa egyetemesnek talált értékek nyilvánosságbeli árfolyamának megrendülése megviselték utolsó éveiben: az idő mélyén folytatott kutatásai egyre inkább a keserűség élményével jártak együtt számára, miközben a jelent ideálisabb múlt időkkel próbálta szembesíteni. De az, hogy ő egyre kevésbé érezte otthon magát napjaink világában, nem jelenti azt, hogy olvasói ne érezhetnék magukat otthon a Lászlóffy-versekben, amelyek ki-kiszólnak nekünk polcok ajtajából, ablakából.

Krónika, 2009. ápr. 22.

Kazinczy Gábor grafikája

LÁSZLÓFFY ALADÁR

CSIKSOMLYÓ**BÚCSÚJÁRÓK**

Jönnek a békések, az égre néznek,
elöl vonul legény és lobogó,
s telitüdő, s kórusban száll az ének:
minket biztosan lát a Fennvaló!

De vonulásuk évszázados útján
átcsicsonkáznaq másabb évszakok,
lovások állnak meg a csorda kútján,
senki se tudja már, hogy hol lakott.

Sjönnek a háborúsok, haj, előre!
Élen rohan legény és lobogó -
és a parancs vagy némi kurta löre
élteti bennük azt, hogy ölni jó!

A vonulások évszázados útján
hernyótalp-mintásra fagyhat a sár,
kiégett löveg áll a csorda kútján.
Az ég lenéz, nem tudni, mire vár.

Felhők feletti vetítősobákban
új nemzedékek hologramjai.
A világ végleg kész: mindegy, hogy sár van,
az utakon elindul valaki...

ISTEN VÁRAI

A mi hegyeink közt bármilyen derült
és tiszta az ég, itt is, ott is felgomolyognak
a forró földről, a medence fenekén kanyargó
Marosból, Oltból, a sárga, zöld, kiégett-fűszínű,
sáslobogású terek és táblák felől is
mindig fehérén, mint régi csaták után a
távoli füst, mely hihetetlen, hogy
ugyanazokhoz a döntésekhez tartozott,
mint egészséges tegnapok után a hirtelen
betegség, mint a palackból némán kiszabaduló
szellem, mint délibábjai annak a múltnak,
mely Rodostóig el tudott sajogni jelen korában.
Ezek Isten várai. Gömbölyű falaikon
megtörrik az alkonyat sikoltó sugárzása,
pufók bástyáikról árnyak lobogóznak az
elsötétülő hágók és völgyek felé,
utoljára is rózsaszín tornyaikon még ott
a remény, hogy legalább lelkünk le nem megy,
e könnyű és szabad pára meg nem adja magát
naponta semmi sötétnek.

(1996)

KERESZTALJA

Előbb a hegyi kápolnáig,
aztán a falu templomáig,
kéttorony örök irányáig,
hollóéveken által máig,
néha Nagyenyed zárkájáig,
Don-kanyarig, Szibériáig,
s vissza az alvadt városokba,
meghagyott kicsi otthonokba,
rongyszóttas-tiszta tájromokba,
vissza a hajnal-vereckéken,
tűzön-vízen keresztül épen,
mert nem test szerint, csak egy képen,
de makacsul, de mindenképpen,
keresztülzárva egy házon,
keresztülzárva egy népen,
Uram, nem a te láncod tépem,
nem a gonosznak táncát lépem,
hinni egyedül is hihettem,
de ha már így lett - néped lettem,
ömlök dunákba, csermelyekben,
ösvények medréből csepegve
eljövök mindig ligetedbe,
ott, ahol vagy, te Örök Máshol,
megérkezni a búcsúzásból,
hogy elfogadj és látva lássad:
használlak kortynak és falásnak,
és csak te tudd, hogy ennyi mennyi...
Netán a sors mindent feléget,
a lenti földön, fellegeken
s a visszánövő rengetegen
már senki nem tud megjelenni
májusi eső verte bókkal,
szél szalagozta lobogókkal
a meg-megújítása végett -
Te ne feledd e szövetséget!

JELKÉPEK

Kimerevedő filmkockákon
röptében megálló madár.
A kitárt fehér szárny-paláston
a béke monogramja áll.

Higgadtan baktató számon
egy málna szenvedés, halál.
Ki ne tudná, azon a háton
barna sörénykereszt is áll.

Felírva minden a világon,
nyilván ezen nem múlik már,
hanem csupán az olvasáson...
Ki mit talál, mit nem talál.

CSERNÁK ÁRPÁD

HA DIKTÁL AZ ÚRISTEN

*Az értelem csak a hit által
adottat képes artikulálni.
Canterbury Anselmus*

Jöjjön már a vihar! Egyelőre csak távoli cikkanások, késlekedő tompa dőrejek. Agyamban roppant feszültség, fájdalom. Halántékomon lüktető ér, nyakam görcsös, merev. Jobb oldalamon fekszem, embriópózban, nyitott szemmel. Nem mozdulok. Várok. Kifelé és befelé figyelek. Kint az egyre közeledő villanások, dörgések, belül feszültség, lüktetés, fájdalom. A szoba sarkában karosszék. A felvillanó fényben látom: ott ül megint a tar koponyájú csuhás. Már nem is csodálkozom. Nem kutatom, honnan jött, hogyan érkezett. Nem is mozdulok. Ő sem. Csak erőltetem a szemem a félhomályban, várva, lesve a pillanatot, amikor a villámlás fényében kiolvashatom tekintetéből: miért jött? Már közel csattognak a fényes dárdák, hatalmas ezüstlemezeket döngöttek szigorú angyalok, zörög az ég, áldásos szél támad, hallom a bronzlevelek, az ébenágak surrogását, de ez még nem az arcom vonásait átrajzoló vihar. Hagyjuk ezeket a szecessziós mondatokat! Ne fogalmazz, ne erőlködj, csak akkor írd, ha diktál az Úristen, és csak azt írd, amit diktál. Nehéz visszaemlékezni. Amikor itt volt és néztük egymást, akkor nem írtam. Hazugság volna azt állítanom, hogy most van itt. Nem. Most a kutyám szuszog itt mellettem, ebben a pillanatban egy villanykapcsoló kattant kint, egy ajtó csapódott, a szomszéd szobából beszéd moraja hallatszik, szűnyog zizeg. Az ég hallgat. Sötét és csendes. Az ágy végében kuporgok, felhúzott térdekkel, és írok egy kis lámpás fényénél. Nehéz visszaemlékezni. Pedig csak néhány nap. De amikor itt volt, nem írhattam. Akkor rá kellett figyelnem, és most nehéz az emlékezés, az események pontos felidézése. Figyeltem az arcát. Egyre gyakrabban és egyre közelebb csapkodtak a villámok, és végre megeredt az eső is. Agyamban oldódott a feszültség, nyakamban a görcs, enyhül a fájdalom. Apám hónapok óta halott. Történeted, nem tudhatod, hol és mikor kezdődött, hol és mikor ér véget. Kilépsz a kertbe, végre tavaszi verőfényben, kezeden nyeseólló, vagdosod a kócos szőlő indáit. Ez a te én vagyok. De jobb, ha távolabbi. Ha nem én, hanem te, sőt ő. Kilép a kertbe, kezében nyeseólló, fején még kötött sapka, pedig végre máj tavaszi verőfényben vagdosza a kócos szőlő indáit. A ház sarkánál megáll. Itt, a ház sarkánál álltál akkor éjszaka; tiszta volt a levegő, felnéztél a csillagos égre, és nyüszítve bögtél. Ez a te én voltam. De jobb, ha távolabbi. Jobb, ha te, sőt ha ő. Böngött ott a ház sarkánál, fejét az égre emelve, és tisztán látta, hogy már ott van az apja. Az égről az apja nézett vissza rá. Az egész ég az apja arca volt. Bent fuldokolt. Nem tudta pontosan, miért megy ki. Aztán megállt a ház sarkánál, és böngött. Májusi éjszaka volt. Most március van és verőfény. Végre tavaszi verőfény. Szép sorban, fától fáig, bokortól

bokorig. Amikor ideköltöztetek, csak gaz volt. Gaz mindenütt. Embernagyságú, sűrű gaz. A gyerekek is segítettek irtani. Fekete-rozsdafoltos kutyátok ott szaladgált köztetek az embernagyságú gazban, végre szabadon, a panelház celláiból kiszabadulva. Most zsemleszínű kiskutyá ugrádozik körülöttem. Az almafát alaposan meg kell nyesni. Vegyszert nem használsz, s az almafa csemege a kártevőknek. Jut belőlük a cseresznyére, még a meggyre is, de vegyszereket nem használsz. A diófa alatt csak megállsz, fölnézel az ágaira, átöleled karcsú törzsét, magadba szívod erős, fanyar illatát. A tuják sorfalán átjutva meglátod azt a kis dombot. Jobb, ha távolabbi. Jobb, ha ő. Meglátja kutyája sírját. Rajta deszkából összeütött kereszt, aranyeső. Történeted, nem tudhatod, hol és mikor kezdődött, hol és mikor ér véget. Zsemleszínű kutyád ott ugrál körülöttem, felnéz rád, apró gallyat kap föl, két mellső lábával a fübe lapul, farát magasba emeli, csóválja a farkát. Kiveszed a szájából a gallyat, elhajítod, lohol utána, cikázik a kertben, a fák és bokrok között, a verőfényben. Kellemesen zsibbadok. Közelítek. A helyszín és az időpont teljesen más. De vajon van-e jelentőségük a helyszíneknek, az időpontoknak? A dráma tovább zajlik kint és bent, és bármikor, bárhol folytatod, ugyanaz a történet folytatódik. Ha diktál az Úristen. Most egy infralámpa fényénél és melegénél gubbasztok. Arra ébredtem, hogy zuhanok; nem tudom, hogy hol vagyok, nem tudom, merre van a fönt és a lent, merre vannak a falak, a padló, a mennyezet. Percekbe került, amíg a holdfény, a tücsökcirpelés és a kutyaugatás segítségével betájolhattam magam abba a reális térbe, ami a szobám. Ha az előszoba felől közelítesz, a nyitott ajtón át már láthatod Oláh Mátyás sárga képét, az Apokalipszis lovasaival, szélfúttá fájával, a semmibe meredő, roskatag téglafalnak támasztott lajtorjával és a téglafal tetején hegedülő kislúval; tulipántos ládám felét, rajta ütött-kopott kisbőröndömet. Volt egy hasonló. Amikor karamboloztam, összetörött. Évekig kerestem hasonlót, nem találtam. Végül - úgy három-négy évvel ezelőtt - rátaláltam a kaposvári kirakodóvásáron. Egy idős néni előtt volt, akit már ismertem. Rendszeresen kijár. Hajdani apáca, fehér a haja, és mindig nagyon kedves. Felvillanyozva léptem hozzá, és megkérdeztem, mennyiért adja a bőröndöt. Nagy pironkodások közepette mondta, hogy abban csak árut hozott ki, nem szánta eladásra, hiszen annyira ócska, és tele van málnafoltokkal, de ha nekem így is megfelel, 20-30 Ft-ért odaadja. Mondtam, hogy adok érte ötvenet. Így is történt. Sötétbarna, kopott, enyhén recés felületű papírbőrönd. Egyik oldalán kis rézlemez, amin egy elefánt áll egy hasonló kis kofferen, és ez a szöveg olvasható mellette: prima hartplatte imprägniert. Egyszer elvesztettem, méghozzá Párizsban, a Gare du Nord-on, egy jegykezelő automatán felejtettem. Már vagy két emelettel lejjebb voltam, eltelt 4-5 perc, amikor észrevettem, hogy csak két csomag van nálam, a harmadik, a kisbőrönd, amiben minden "kincsem" benne van, hiányzik. Mint az örült rohantam föl. Az ütött-kopott kis koffer ott díszelgett a kezelőpult nikkelpoztamensén. Éjszaka ezt

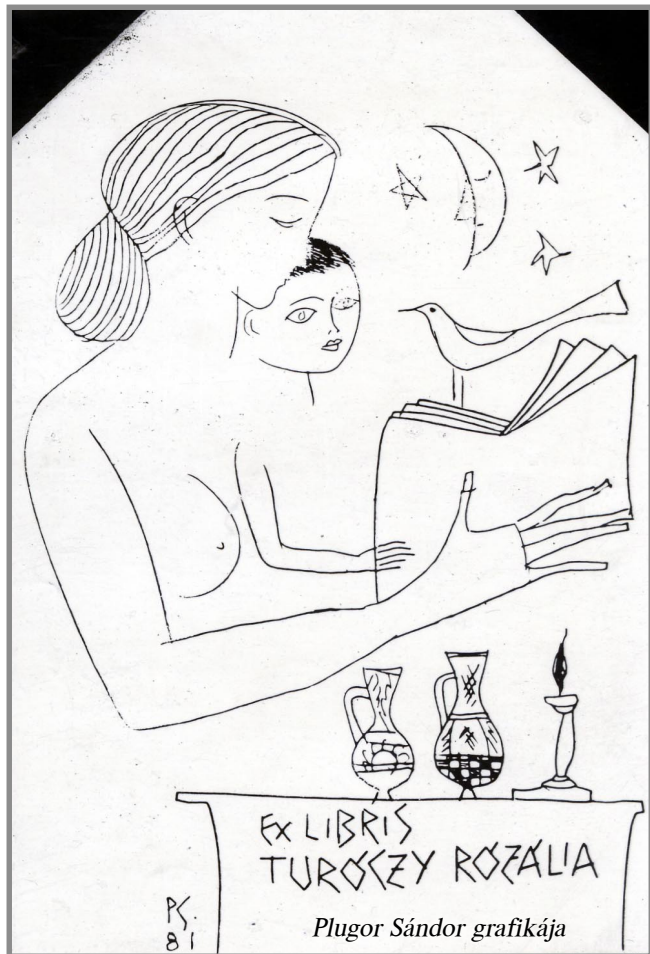
álmodtam: Már napok óta mentünk. Hajónk a nyílt tengeren. A ládát, amelyben kincseimet őriztem, egész idő alatt magamnál tartottam. Egy percet sem aludtam. Figyeltem, hogyan fűródik hajónk orra a vízbe, és meglestem a madarak repülését. Mindenki tudta: ez a hajó elvisz bennünket abba a városba, ahol fehér házak vannak, és mindig kék az ég. Épp a hajó korlátjára támaszkodva néztem a vizet, amikor a láda, amelyben kincseimet őriztem, hirtelen kifordult a kezemből. Lassan indult a tenger fenekére, gyöngyházkagylók és korallak közé. Utánvettem magam. A víz alatt is tisztán láttam az útját. Már-már utolértem, amikor hatalmas polipkarok nyúltak utána. Sietnem kellett. Ha a polip megöleli ládámat, soha nem tudok átjutni a köré fonódó izmos karokon. Lomhán nyúlt ládám felé: furcsa virág, hatalmas, elrajzolt virágszirmokkal, pici virágfejjel. Elővettem késemet, és teljes erőmből a célpont felé rugaszkodtam. Az utolsó pillanatban megérezte ellenségem a veszélyt, és hirtelen összerándult. Éreztem, hogyan fonódnak derekam köré a vaskos polipkarok, hogyan recsegnek csontjaim. Minden erőmet összeszedtem, és késemet a polip szemei közé vágtam. Gyengült a szorítás. Nem láttam semmit. Sötét volt, és emélyítő büzt éreztem. A felszínre úsztam. A víz teteje tündökölt a fényben, tűzött a nap, csak egy sötétlő folt jelezte harcunkat. Hajónk már messze járt. Fedélzetén jól fészült, pirosposzsgás emberek reggeliztek fehér ingben, sötét mellényben, nyugodtan. Tudták: ez a hajó elviszi őket abba a városba, ahol fehér házak vannak, és mindig kék az ég. Újra a víz alá buktam. Sietnem kellett, nehogy megint találkozam egy ostoba szörnyvel. A kitisztult vízben már messziről láttam ládámat a tenger fenekén: apró ezüst halak úszkáltak körül. Történeted, nem tudhatod, hol és mikor kezdődött, hol és mikor ér véget. A dráma tovább zajlik kint és bent. Közéletek. Most a szobámban gubbasztok egy infralámpa fényénél, éjjel. Azt álmodtam, hogy zuhanok. A láda mellett egy dézsában pálma. A földön gyékényszőnyeg. Beljebb lépve, az első, amit meglátsz, egy paraszt barokk íróasztal, felette, széles fakeretben Nizsinszkij szomorú bohócképe bronzból, Petruska jelmezében. A kép széles keretében egy kék papíralbatrosz, följebb a Taj-ci ábra, lejjebb, remekbe szabott gót betűkkel megírva Lao-ce Tao-te kingjének egyik verse: "A világon mindenki felismeri a szépet, de ezzel együtt a rútat is" kezdetű. A Jang és Jin éremtől jobbra Mátyás dohányszínű képe: magányos diák ül egy padon, és olvas, sziklás tájon, a hold alatt, felette angyal repül. Íróasztalomon írógép, könyvek, papírhalmoz, indigók. Tékáján kavicsok, különböző tengerek és folyók partjairól; egy sakkfigura: szépen faragott fekete huszár. Ha a szoba jobb oldali végében leülsz öreg gondolkodószekembe, szembe veled, magasan a fal közepén Watteau Gilles-je. Minden reggel az ő vakító ruháját pillantom meg először. Barna ajtóim felett barna keretben Dürer Szent Jeromosa, balra tőle feszület és az én két Gandhi-képem. Az egyik a Mahatma bandukol a kihűlő nap alatt, a másikon már koromszínű a világ, és ebben a sötétségben világol Gandhi hiánya. A kép alatt, ágyam

fejrésznél kis szekrényke, rajta barna lámpa, könyvek, folyóiratok, füzetek, amikbe följegyzek néha ezt-azt, ha diktál az Úristen. Unos-untalan kérdéseket teszek föl magamnak, amikre nincs válasz. A tar koponyájú csuhás is meg-megjelenik néha, és faggat. Nem erőszakosan, inkább szelíden, szeretettel. Apám halála óta az ő arcvonásait viseli. Jó, ha jössz, de több hitre, erőre volna szükségem, hogy a kérdésekre felelni tudjak. Jössz, kéred a leltárt, de nem közlöd, hogy jó úton járok-e, nem közlöd, hogy amit felmutathatok, jelent-e valami értéket. Magamra hagysz kétségeimmel, csupán felkavarsz. Most már hagyj aludni. Menj el.

Zsibbadok. Már nem fáj a fejem. Időben és térben - így - korlátlanul, önámítás nélkül. Kellemes bódulat, zsibbadtság, almaíz a számban, és néha még álmodom is: Reggel hét órakor szólt a vekker. Felkeltem, megmosakodtam. Hideg volt, fáztam. Fázósan léptem ki az utcára. Nyolc órára a Zöld bogóhoz címzett vendégfogadóban kell lennem. Ha késem: megölnék. 7 óra 30. Elbúcsúztam a feleségemtől, és már megint az utcán voltam. Utána még háromszor elbúcsúztam a feleségemtől. Azt mondta: siessek. Az első villamoson, ami jött, fűrtökben lógtak, így képtelen voltam rá felszállni, de legalább sárga volt. A második villamos fekete volt, de azt hiszem, nem villamos volt, hanem hullaszállító, mert benne zöld emberek álltak, igaz fogódzkodtak, de nagyon merevek és kifejeztelenek voltak. A harmadik villamos, ami jött, nem létezett, így ezzel sem tudtam elmenni. Az óráim nagyon hangosan ketyegtek. Nyugtalanított, hogy reggel az erkélyen egy száraz halat láttam. Visszamentem, hogy vízbe tegyem. Az órámat is otthon hagytam, mert nagyon hangosan ketyegtek. Elhatároztam, hogy busszal megyek, mert sietnem kell, és még mindig ugyanott vagyok, ahol elindultam. Egy buszra sikerült is felszállnom, de ellenkező irányba vitt, és amikor ezt észrevettem, leszálltam, és felszálltam egy másikra, igaz, hogy piros volt, de legalább jó irányba ment. Később vettem észre, hogy nem szálltam fel rá. A folyón egy hajó úszott, az égen repülőgépek búgtak, annyi, hogy nem is látszott az ég a sok repülőgéptől. Az úton autók tolongtak. Nagy, fekete bogarak csapódtak az arcomba. Elindultam gyalog a hegy felé. Sietnem kell, a hegy tetejére kell jutnom, s már nincs sok időm. Futásnak eredtem. A karomra pillantottam, de eszembe jutott, hogy otthon hagytam az órámat, csak egy zöld folt volt a helyén. Seholy a közelben nem láttam embereket. Rohantak mellettem a fák, fordultak velem együtt a rétek, porzott az út. A zakómat, az ingemet és a nyakkendőmet futás közben ledobáltam. Csupaszs felsőtesttel futottam tovább. Égetett a nap. Izzadtam, és a por a hátamra tapadt. Nagyon nehéznek éreztem a cipőmet, azt is levettem, úgy futottam tovább. Forró volt a homok, égette a talpamat. Megbotlottam egy kőben, elestem, de szerencsére csak a bokám ficamodott ki, így fel tudtam állni. Átvillant az agyamon: ha leülnék az út szélére, a fák árnyékában, elnyúlnék a fűben és a számba potyogna a szeder, lesétálnék a folyópartra, a folyó felől langyos szél fújna, aztán

megfürödnék, az jólesne. De elhessegettem ezeket a gondolatokat. Úgysem tudnék megnyugodni: nekem a hegy tetejére kell mennem. Választhatok: vagy odaérek, vagy elkésem, és akkor meg kell halnom. A történeted nem tudhatod, hol és mikor kezdődött, hol és mikor ér véget. A dráma tovább zajlik kint és bent. És bármikor, bárhol folytatod, ugyanaz a történet folytatódik. Jobb, ha távolabbi. Jobb, ha ő. Nézőpont kérdése az egész. Írhatnám ezt is: Max Red Bartlett éjszaka felriadt álmából. Most egy infralámpa fényénél és melegénél gubbaszt. Hajnali 1/2 4. Bizony, nyikorog az ajtó, ha kinyitom, meg a lépteim, ahogy lépek, meg ahogy élek, az bizony - bármennyire igyekszem is - zajjal jár. Így hát a feleségem álmából felriad, és megkérdezi: Mi van? Mit csinálsz? És muszáj nevetnem, olyan döbbenettel kérdi. Pedig hát így megy ez éj mint éjt - írja Max. - Azóta vettem egy kályhát a szobámba, és amióta külön alszom - illetve nem alszom -, a feleségemnek visszatértek nyugodalmass éjszakái. Próbálom meggyújtani a tüzet. Vizes a fa. Egy-egy befűtéshez temérdek papírt elégetek. Pernye és füst. Először jöttek a hivatalos papírok, újságok, régi iskolai füzetek és könyvek, aztán folyóiratok, műsorfüzetek, levelek; most már a novelláimat tüzelem, mert nem szeretek fázni. Pernye és füst - írja Max. - Megint elaludt. Meggyújtsam? Lehet, hogy ma éjjel meg sem gyújtom, gondolja. Aztán mégis meggyújtotta. Végül elég volt hozzá egyetlen novellája.

Pligor Sándor grafikája

GÁBLER ANTAL

Ő MINDIG VELEM VOLT

Anyák napjára

Az anyai szeretet elkísért: szinte
Éreztem, ha hozzám szólt:
Örömben és bajban
Ő mindig velem volt.

Ha júniusban nézegette
Csendben a bizonyítványt:
Könnyes szemmel átölelt... mint
Az est — a homályt.

Évek múlva bekerültem
Egy menekült táborba,
S levélben óvott Anyám:
Fiam — vigyázz magadra.

Anyák napján rá gondolok
Ismételve, néhány szót:
Ma érte imádkozom... mert
Ő mindig velem volt.

ANTAL GÁBLER

SHE WAS ALWAYS WITH ME

For Mothers' day

Translation by George Telch

My Mother's love accompanied me,
She called to me, I felt,
In joy and in trouble
She was always with me.

When in June she quietly
Looked at the report card,
Embraced me with tearful eyes
Like evening veils the twilight.

Many years later, admitted
Into a refugee camp,
My Mother's letter cautioned me:
My boy, take care of yourself.

On Mothers' day I think of her
Repeating in a few words:
I pray for her today, because
She was always with me.

Fisli Éva

AZ ISMERETLEN KATONA: KURUCZ JÁNOS (1916 - 1951) (részlet)

Nagyanyám emlékének

“Mikor az ifjú belép a hadseregbe, koránál fogva legfogékonyabb a lelke a hivatásából fakadó eszmék befogadására. A katonaságnál eltöltött évek kitörölhetetlen, soha el nem enyésző nyomokat hagynak az ifjú lelkében, bármilyen ruhát öltön fel később a polgári életben...”

1941. április 13-án estig a 10. dandár menete - és velük Kurucz - beérkezik Zombor városába. A bevonulókat délben ünneplés és lelkes fogadtatás várja. Estére befejeződik a szállásolás. A dandárparancsnok, Peterdy tábornok az állami gimnázium épületében rendezkedik be. 20 óra körül a gimnázium épületének padlásáról, a szomszédos házokról és a belváros felől élénk pisztoly- és puskatűz kezdődik. Lövések csapódnak be a gimnázium ablakain keresztül is, mire a dandárparancsnok intézkedik az épület azonnali átkutatásáról: pincétől padlásig. Körülbelül 20 óra 20 perckor a közvilágítás megszűnik az épületben. A gimnázium udvarán tartózkodó alakulatok az ellenséges tűzre puskával és golyószóróval válaszolnak. A sötétség miatt lehetetlen megállapítani, hol vannak a csetnikek, ezért a dandárparancsnok elrendeli a tüzelés beszüntetését. Negyedóra múltán a katonák abba is hagyják a lövöldözést. A dandárparancsnok jóváhagyja, hogy a csapatok lezárjanak egyes utcákat. Megkezdődik az ellenséges tüzelőállások felderítése és felszámolása. Mindenki önkéntelenül a nagyobb háztömböket tekinti gyanúsnak, pedig a kis házakban van a legtöbb tűzfészek. A tűzrajtaütés az éjszaka folyamán még kétszer megismétlődik - azonos módon.

Ezalatt az Apatin-hídnál tartózkodó fél árkászszázadot 20 óra tájban erős célzott puska - és piszolytűz éri, mire a század két szakasza fedezékbe vonul a híd két oldalán. A járőrök átkutatják a környező házakat és letartóztatnak 10 gyanús személyt. A harctudósítás szerint a század városban maradt szakasza is tüzet kap az éj folyamán: a századparancsnok egy padlásról tüzelő szerb pénzügyőrt agyonlövet, s négy további személyt bekísérnek. A II. zászlóalj a szálláskörletben pihen a rajtaütés kezdetekor: 21 órakor a századparancsnok azt az utasítást kapja, hogy csapatokat rendeljen ki a városháza védelmére. A zászlóalj járőrei az éjszaka folyamán több belvárosi házat átkutatnak. Elfognak mintegy 20 főt, kivégeznek négyet. A környék átkutatása 14-én is folyik: a járőrök a túsok összegyűjtése során többször kerülnek közelharcba. A lövöldözést a III. zászlóalj is viszonzozza, majd a kutatáskor egy szerb pénzügyőrt kivégeznek és bekísérnek ötven gyanús személyt. Mindkét zászlóalj veszít egy katonát.

A 6. gyalogezerd I. zászlóalját az elhelyezési körletben

éri a rajtaütés. A házkutatás során egyetlen fegyveres férfit találnak. Másnap a zászlóalj járőrei több ízben keverednek tüzharcba. A zászlóalj második századát is támadás éri: 13-án este 20 óra 30-kor 3 - 4 ember ugrik be a körlet udvarára, és azonnal tüzet nyitnak, amit az örök viszonzoznak.

A század több alakulatát éri egy-egy kőszá lövedék. Járőrözés közben elszórtan találunk magányos céllövőket, akiket a helyszínen kivégeznek. A 6/II. zászlóalj épp beszállásolását végzi, amikor valaki az egyik udvarra két kézigránátot dob a falon túlról. A legénység három kézigránáttal viszonzozza a támadást, majd megindulnak a járőrök. Mint kiderül, a Sztapár úti házakban 6 - 8 padlás egybe van építve: ez adott lehetőséget a csetnik akcióra. 22 óra 30 körül a járőr több gyanús egyént fog el, többek közt egy férfit, akinek mindkét karjára halálfej és kilences szám van tetoválva. Az illető csetniket azonosítják, majd 14-én reggel kivégezik. A többi foglyot az ekkori tervek szerint hamarosan felállítandó Duna-menti internálótáborokba kívánják szállítani mint a “felszabadított területen a közrendre és közbiztonságra veszélyes egyéneket”. Néhány nappal a történetek után ugyanis elrendelik, hogy a gyanús és veszélyesnek ítélt elemek (összesen 2000 - 3000 fő) részére internáló táborokat állítsanak fel - lehetőleg a Duna mentén - ideiglenesen, majdani kitelepítésükig. Ekkor már a katonai közigazgatás van érvényben (április 17-től), és túl vagyunk az április 18-i nagy ünnepségen is, melyet a közös német - olasz - magyar győzelem öröme rendeztek. A 13-ról 14-re virradó éjszaka történt tüzharcról és a rajok küzdelmeiről további jegyzőkönyvek készülnek május folyamán a békehelyőrségben, a résztvevők és a szemtanúk vallomása alapján. A kiemelt lövöldözés egyetlen volt csak a Délvidék elfoglalásának konfliktusai közül, mely - ha a magyar hadakra nézve nagy számszerű veszteséggel nem is járt - a katonáktól, így Kurucztól is, folyamatos éberséget és erőszakot követelt.

A tüzharc során és azt követően is fosztogatásokra került sor a magyarok között: ezek ellen - az eltulajdonított tárgyak beszolgáltatásával - a parancsnokok igyekeztek erélyesen fellépni. Az utasítás ellenére a városban fegyvertelenül és egyedül járó katonákat ugyancsak megbüntetik: április 17-én két gyalogos honvédet 2 órára kikötöttek.

Miközben tehát folyamatosan irányított erőszak megkövetelt alkalmazásáról van szó, a fegyelmet a hadvezetés igyekszik helyreállítani a legénység soraiban. Április 23-án már csupán a katonai közigazgatási hatóság illetékes a házkutatások elrendelésére, csapat már nem. A gyanús személyeket is csupán már indokolt esetben kell a hatóságnak átadni. Április 25-től a nem járőröző legénységnek kiképzésben kell részt vennie. A hadsereg tehát a megszállt területen berendezkedett, s a békeidőkben szokásos napirend szerint irányította tagjait. Sőt már 24-én előzetes intézkedés történik a IV. hadtest zömének kivonására. A mozgósított magyar csapatok, melyek többsége hiányos felszereléssel kezdte meg a felvonulást, megkezdte a

kivonulást.

A harcjelentésekből eközben kirajzolódik a rettenthetetlen magyar honvéd alakja is. "Az ezredben >>pánikra való hajlam<<-ot nem tapasztaltam; ugyancsak távol áll ezreдемtől az >>indokolatlan félelem és rettegés<<. Az ezred legénysége most is félreérthetetlen tanújelét adta hagyományos harcratermettségének és harcikedvének. Az alattomos támadás az egyenes lelkületű, becsületes somogyi legénységet mélyen felháborította és dühtől lángolva várta az alkalmat a megtorlásra" - olvassuk Vitéz Matlary ezredesnek, a 36. gyalogezred parancsnokának még a 13-i tűzharcról írott sorait.¹²¹ Április 26-án pedig maga a hadtestparancsnok intézi szavait a kivonuló seregtestekhez: "Az ősi magyar, katonaeényekhez méltó működésével tiszt, altiszt és honvéd hozzájárult a 3. hds. sikeres harcainak megvívásához, illetve a Duna-Tisza köze gyors megszállásához. Hadseregem sok százezer magyar vérünket szabadította fel az elnyomatásból és újabb értékes területeket kapcsolt vissza a Trianoni-i békében megcsonkított Hazánkhoz. Sikeres hadműveleteitek szolgáljanak további buzdításul Nagy Magyarország visszaszerzéséhez megvívandó jövő harcainkhoz!"

Ez hát a honvédek útravalója és egy Délvidék-
emlékérem. A hazamasírozó IV. hadtest katonái közt ott találjuk Kurucz Jánost.

Kovács Géza: Anya gyermekével

RADNÓTI MIKLÓS

TÉTOVA ÓDA

Mióta készülök, hogy elmondjam neked
szerelmem rejtett csillagrendszerét;
egy képben csak talán, s csupán a lényegét.
De nyüzsgő s áradó vagy bennem, mint a lét,
és néha meg olyan, oly biztos és örök,
mint kőben a megkövesült csigaház.
A holdtól cirnos és mozdul fejem fölött
s zizzelve röppenő kis álmokat vadász.
S még mindig nem tudom elmondani neked,
mit is jelent az nékem, hogyha dolgozom,
óvó tekinteted érzem kezem felett.
Hasonlat mit sem ér. Felötlik s eldobom.
És holnap az egészet újra kezdem,
mert annyit érek én, amennyit ér a szó
versemben s mert ez addig izgat engem,
míg csont marad belőlem s néhány hajcsomó.
Fáradt vagy s én is érzem, hosszú volt a nap, -
mit mondjak még? a tárgyak összenéznek
s téged dicsérnek, zeng egy fél cukordarab
az asztalon és csöppje hull a méznek
s mint színarany golyó ragyog a terítón,
s magától csendül egy üres vizespohár.
Boldog, mert véled él. S talán lesz még időm,
hogy elmondjam milyen, mikor jöttödre vár.
Az álom hullongó sötétje meg-megérint,
elszáll, majd visszatér a homlokodra,
álmos szemed búcsúznóva még felémint,
hajad kibomlik, szétterül lobogva,
s elalszol. Pillád hosszú árnya lebben.
Kezed párnámra hull, elalvó nyírfaág,
de benned alszom én is, nem vagy más világ.
S idáig hallom én, hogy változik a sok
rejtelmes, vékony, bölcs vonal.

RADNÓTI MIKLÓS

EGYÜGYŰ DAL A FELESÉGRŐL

Az ajtó kaccan egyet, hogy belép,
topogni kezd a sok virágcserep
s hajában egy kis álmos szőke folt
csipogva szól, mint egy riadt veréb.

A vén villanyzsinór is felrikolt,
sodorja lomha testét már felé
s minden kering, jegyezni sem bírom.

Most érkezett, egész nap messze járt,
kezében egy nagy mákvirágzirom
s elúzi azzal tőlem a halált.

1940. január 5.

FRIGYESY ÁGNES

ÍME AZ EMBER – EGY PÁPA ARCAI KIÁLLÍTÁS II. JÁNOS PÁL PÁPA RENDKÍVÜLI ÉLETÚTJÁRÓL

II. János Pál pápa halálának 4. évfordulóján nagyszabású kiállítás nyílt Budapesten, a VAM Design Centerben 2009. április 2-án, Arturo Mari, a Szentatya személyi fotósának közel 200 képéből. A tárlat címe: Íme az ember – Egy pápa arcai. A kiállítás keretében több termen keresztül találkozhatunk a pápával. A képeken kívül II. János Pál személyes tárgyai, illetve a róla készült válogatott filmek közül több megtekinthető.

Isten teremtményei vagyunk

Az érdeklődő Arturo Mari, a pápa hűséges fotósának köszönhetően a *szerelem-megnyilvánulások* megannyi apró jelével találkozhat: láthatjuk a pápát, amikor gyermekeket ölel magához, az egyik képen a merénylete előtti 30 másodpercben készített róla egy felvételt Arturo Mari. De láthatjuk politikusokkal, egyházi méltóságokkal, bepillantunk a privát életébe, megható képet láthatunk róla, amikor szinte eggyé lényegül a természettel, vagy sielni készül a magas hegyekben. Szolgálatának értelmét is megtapasztalhatjuk, amikor leprásokkal körbevéve, Teréz anyával imádkozik, vagy épp a Szűzanyához fohászkodik átszellemült lélekkel. A Szentatya minden nehézség ellenére hirdette: *legyetek derűsek!* S ennek értelmében ő maga, bármerre járt, örömet és békét sugárzott a világ felé. Több felvétel megörökítette ezt a világ felé áradó szeretet-sugárzását, s így vált már életében méltó utódává *Jézus Krisztusnak*.

„Arturo Marinak megadatott, hogy II. János Pálhoz való közelsége révén emlékezete a fényképezőgép lencséjéhez hasonlóan fogadhassa magába a pápa személyes kisugárzásának legapróbb részleteit” – írta Erdő Péter bíboros, a kiállítás fővédnöke, Arturo Mari: *Találkozunk a paradicsomban* című könyvének előszavában.

– A Szentatya megválasztásának 30., valamint halálának 4. évfordulója alkalmából rendezett kiállítást a 2007-es

Városmisszió alakult *Mission is Possible* szervezte. Célja értékesen, kulturáltan szórakoztatni, ill. szórakoztatva értéket közvetíteni. A csoport tagjai többnyire huszoneves egyetemista fiatalok – hangsúlyozta a megnyitó napján tartott sajtótájékoztatón *Puskás Balász* alapítványi elnök.

Nánay Mihály, a program egyetemista felelőse, aki széleskörű tárlatvezetést tartott az újságíróknak, elmondta: – 2008-ban ünnepeltük II. János Pál pápa megválasztásának 30. évfordulóját. Ebből a jeles alkalomból kiindulva határozta el társaságuk, hogy *Karol Wojtyła* emléke előtt fotókiállítással tisztelegjenek. Kevés olyan személyisége volt a modern kori történelemnek, mint II. János Pál, aki messze fölötté állt mindenféle világnézeti- és pártharcoknak, életével nem csak a katolikus híveknek, hanem felekezettől függetlenül az egész világnak nyújtott példát. Személyének hitelessége, a mai világban oly kevéssé gyakorolt embersége emeli őt a XX. század nagy humanistájává, melyből egyenesen következik a kiállítás címe: *Íme az Ember*.

A tárgyi emlékek közül *Stanislaw Dziwisz* krakkói bíboros – II. János Pál volt személyi titkára – bocsátotta a szervezők rendelkezésére a Szentatya életnagyságú szobrát, sílécét, valamint ruházatát. A *Pannonhalmi Bencés Főapátság*tól kapták a '96-os pápalátogatás emlékeit: a térdeplőt, melyen a Szentatya imádkozott. *Erdő Péter* a bíborossá kreálásakor kapott birétumot (bíbor-kalapot) valamint a pápa ajándékát: egy *imakönyvet* adott oda a kiállítás céljára.

A kiállításához szervesen illeszkedve két hónapon keresztül tematikus hetekre bontva II. János Pálhoz kapcsolódó program-sorozat kerül megrendezésre a VAM Design Centerben. A rendezvények fő témáit a pápával kapcsolatban felvetődő érdekes, aktuális kérdéskörök adják, mint pl. az *ökumenizmus*, *II. János Pál politikai jelentősége*, *II. János Pál, mint művész*, az *Egyház álláspontja „kényes kérdésekben”*, a *Vatikán élete*, a *pápaság hagyományai*, stb.

A Szentatya fotósáról, aki részt vett a sajtótájékoztatón és a kiállítás megnyitón, megtudtuk: – 1940-ben a Vatikán közelében született, akit a pápai városállamban dolgozó édesapja indított el a fényképezés útján. Arturo Mari már fiatalon olyan hírré tett szert fényképész körökben, hogy alig tizenhat évesen, 1956-ban szerződtette őt a Szentszék félhivatalos napilapja, a *L'Osservatore Romano*. Azóta megszakítás nélkül dolgozott az újság fotószolgálatánál egészen 2007 májusig, amikor – sokak kérésére ellenére – végleg nyugdíjba vonult. 51 év alatt *hat pápát fotózott* és követhette a Vatikán életének változását *XII. Piustól XVI. Benedekig*. Hosszú pontifikátusa és közvetlen személyisége révén II. János Pálhoz került a legközelebb. – A pápa halálának évfordulója szomorú nap, de ez egyben a feltámadást is jelenti, mert ő sosem hagyott itt bennünket. Hálás vagyok, hogy *szerelem-karizmájának* üzenetét, mely áradt belőle, átadhatom önöknek – mondta Arturo Mari a sajtótájékoztatón.

Karol Wojtyła 1920. máj. 18-án, a Krakó-közeli

Wadowicében született. Apja az osztrák-magyar hadseregben szolgáló katona volt, majd később a megalakuló lengyel közigazgatásban helyezkedett el, anyja otthon nevelte gyermekeit. Fiatal korában több családi tragédia is érte: először nővére halt meg, majd anyja is belehalt második – halva született – leánytestvérének szülésébe. Pár év múlva bátyja hunyt el igen fiatalon, majd pedig 21 éves korában apját is elvesztette. 1942-ben határozta el, hogy a papi hivatást választja és beiratkozott a náci megszállás alatt illegálisan működő krakkói szemináriumba. 1946. november 1-én szentelték pappá. 1978. október 16-án választották pápává, II. János Pál néven. Első feladatának a Katolikus Egyház ingadozó, belső, tanbeli egységének, fegyelmének megszilárdítását tekintette. II. János Pál pontifikátusának első évtizedében keleten a kommunizmus Egyház- és emberellenes diktatúrájával, nyugaton pedig az elvilágiasodás, vallástalanodás egyre nagyobb problémájával kellett megbirkóznia. 1981. május 13-án, a szokásos szerdai általános audiencián, a Szent Péter téren, a tömegben áldást osztó pápát egy török merénylő, Mehmet Ali Agca több lövéssel életveszélyesen megsebesítette. A merényletet a pápa túlélte, pár napon belül megbocsátott támadójának. A támadás végső lezárásaként, II. János Pál megindító személyes gesztust tett: 1983-ban ellátogatott Agcához a börtönbe és hosszabb ideig négyszemközt beszélgetett vele. Ez a rendkívüli pillanat látható a kiállítás egyik felvételén.

II. János Pál pápa milliókkal találkozott szolgálata

idején. Már életében foglalkoztak hatásával, ő volt az első pápa, aki megállás nélkül úton volt, nem hiába kapta az „utazó pápa” nevet: csaknem 130 országban járt. Hazánkba kétszer látogatott! Beszédeit, apostoli leveleit kézírással maga írta.

Legérdekesebb döntései közé tartozott az észak-amerikai Verizonnal megkötött szerződés, melynek értelmében a mobillal rendelkező előfizetők csekély összegért cserébe sms-ben kapták meg a pápa napi üzenetét. A Szentatya olyannyira haladt a korrallal, hogy engedélyével 2002-ben a Vatikánnak önálló weboldala született, melyen keresztül az internetezők közvetlenül hozzáférhettek a pápa hitről és világbékéről szóló beszédeivel.

II. János Pál azt vallotta: „a média roppant lehetőséggel bír, hogy előmozdítsa a békét és felépítse a párbeszéd hídjait a népek között, szét törve a gyűlölet, a megtorlás és az újfajta erőszak ördögi körét...”

II. János Pál pápa különös figyelemmel fordult mindig a fiatalok felé, s ők ezt rendkívüli ragaszkodó szeretettel viszonyozták. A budapesti kiállítás ötlete is fiataloktól származik! Reméljük a két hónapig nyitva tartó, rangos kiállítást sok ifjú meglátogatja majd. Természetesen a szervezők kortól, rangtól, felekezeti hovatartozástól függetlenül mindenkit nagy szeretettel várnak.

Képalírások: Copyright by Arturo Mari/L'Osservatore Romano

A felvételekről a képeket Frigyesy Ágnes készítette a Vam Design Centerben

DANCS RÓZSA

IN MEMORIAM - AKIKET ELFÚJT A KOMMUNIZMUS SZELE “AZ ÉRTŐL AZ ÓCEÁNIG”

Ormay Gabriella könyvét¹ az Árpád Akadémia Arany díjjal tüntette ki. Ha csak azt vennők, hogy emigrációban élő, egész életét a magyarság tanításának szentelő írónak ítélte oda a rangos kitüntetést az Árpád Akadémia, akkor is azt mondanók, hogy nem is kerülhetett volna az méltóbb helyre. De Ormay Gabriella műve nem csak ezért érdemel elismerést, hanem irodalmi értékéért is. Az Értől az Óceánig c. könyv kordokumentum. A dokumentumirodalmat személyesen megélt tapasztalataival gazdagítva állít emléket a szerző egy világnak, amelyet elsöpört a történelem szele, amelyet megcsúfolt egy beteg és pusztító ideológia, amelyet több mint félévszázadon keresztül csak emlékeiben és álmaiban őrizhetett az, akinek az élete abban gyökerezik.

Ormay Gabriella nem klasszikus értelemben vett önéletrajzot ad a kezünkbe, mert irodalmiasította személyes élményeit. Ezzel az eljárással tulajdonképpen kilép a családi memoir kereteiből, és általánosít, minden történelmileg kipipázott családra, a jogtalanul a történelem süllyesztőjébe utalt társadalmi osztályra vonatkoztatja mondanivalóját. Amit maga így fogalmaz meg az Előszóban: *“... valami lelki kényszerrel érzem arra, hogy megpróbáljam újra életre hívni a múltat, lefesteni azt a társadalmat, amibe születtem, és amit elfűjt a szél örökre. Ez a társadalom és annak ideáljai nem divatosak ma, de talán eljön az idő, amikor több elismerésben részesülnek majd.”*

Igen, a múlt és annak építői, irányítói, megelői több elismerést érdemelnek, mint amit kaptak az elmúlt 65 esztendőben. Mert ha ők nem rakták volna le a magyar civilizáció alapjait, nem lett volna, amit a vöröscsillagos pufajkások szétverjenek, nem lenne meg az gazdag szellemi, kulturális, történelmi örökség, amire ma is méltán büszkék lehetünk.

A könyv cselekménye tulajdonképpen a szép Ilona életállomásai köré fonódik. A csodákra nyitott lelkű, Érmelléki kislányt a zárda szakítja ki a megszokott, patriárkális szülői fészekből. Az új környezet nemcsak az otthonról magával hozott etikai értékrendet erősíti benne, hanem megismerteti az életét meghatározó környező világgal is. Az iskolai kirándulásokon azonban – életkorára jellemző módon – a fiúkkal való ismerkedés lehetőségei érdekelték a legjobban, az élet másik részének az a titka, amit a zárda falai elrejtettek előle. Az akkori idők fenyegető vése, a TBC lehetősége a hivatalos szünidő előtt haza rendeli Ilonát, aki (idézem) *“mindig szeretett otthon lenni. Nagyon szerette a szüleit, az öreg házukat a kis magyar faluban, nagy árnyas kertjüket... Apjával együtt lovagolni, ez volt Ilona fő szórakozása. A zöld vetések ragyogtak a napsütésben, a tanya pedig tele volt új kis állatokkal. A kis csikók komikusan*

próbáltak felállni hosszú lábaikon, kis fehér bárányok bufenceket vetettek az anyjuk mellett a legelőn.” Ebbe az idilli világba komoran lép be az idegen megszállással járó fenyegetettség. A kisebbségi sorssal a vezető osztályra háruló felelősség súlyára eszmél rá, akkor fogalmazza meg Szodoray, az apa, hogy *“a vagyon, különösen itt Romániában, a még megmaradt magyar vagyon kötelességet hárít rád.”* És itt érti meg Ilona, hogy apjának a *“román megszállás volt az élete tragédiája.”*

Ebből a tavaszi sétából bomlik ki több nemzedék élete, akiknek nem volt más bűne, minthogy az elődöktől örökölt, rájuk bízott életformát megőrizték, vagyonukkal jól sáfárgodtak és azt gyermekeiknek, unokáiknak továbbadták tudásukkal, tapasztalataikkal együtt.

Ilona vidéki földbirtokos családba született. Apja tehát a falu irányítója, szükség esetén védelmezője is volt. Ilonára is ezt a feladatot testálta az édesapja. A fiatal teremtés azonban egyelőre szerelmes lett Kis Ernő házitanítóba, és örült a szép ruháknak, a Balatonalmádin töltött nyaralásnak, a veszprémi társasági életnek, mert fiatal volt. Herczeg Ferenc regényeire emlékeztet például az első báli készülődés leírása: *“A társaságba lépés ezen emlékezetes napján Ilona a földszinti vendégszobában öltözködött. A rózsaszín Madeira és zsorzszt konbinációjú ruhát, ami földig ért, Pest egyik legdrágább üzletében vették. Ilona a tükörben vizsgálta magát és úgy érezte, igazán jól néz ki. Azért még kétségek gyötörték, fog-e tetszeni a fiúknak és lesz-e elég táncosa?...”*

Innen, az első ártatlan csókos vidéki világból jut el a nagyvárosi úri társaságokba, a szerelem nélküli házasságba, majd a nagyvilág forgatagába, amelyet azonban a háború árnyékol be a maga tragédiáival. A Kalejdoszkóp egyik régi számában közöltük Ormay Gabriella visszaemlékezését a második bécsi döntésről, könyvében most is részletesen kitér rá. Azt a lelki visszahatást tárja fel, amelyet ez a történelmi pillanat váltott ki Észak Erdély lakosságában. Akkor *„Az erdélyi lányok igazán kacagó kedvükben voltak ezekben a napokban, pedig a Horthy katonái még nem is érték el a Székelyföldet”*, írja finom humorral. Ilonának mint szakképzett ápolónőnek lesz alkalma személyesen is találkozni Horthy Miklós kormányzóval a tisztai kórházban, és akkor még jobban megérlelődik benne az elhatározás, hogy a népet, hazáját szolgálja, igazi honleányként, méltóan apja példájához, aki *“igazi népvezérré nőtte ki magát a felszabadult Erdélyben.”* Aztán a menekülés, a vándorlás időszakát, a hontalanság, társtalanság érzését kell megélnie, idegen környezetben és itt kell megtalálnia az értelmes életformát. Felfedezi Londont, irodalmat és történelmet tanul, és másodszor is férjhez megy szerelem nélkül. 1951 júliusban hagyta el férjével, Orosházy Lacival Angliát, *“ahol Ilona négy évet töltött, élete legnehezebb éveit. Itt kezdett belőle az élet valami mást gyúrni, mint amire eredetileg nevelték... Tulajdonképpen meg kellett vallania, hogy az angolok inkább jók voltak hozzá, mint rosszak. Csak valahogy úgy érezte, mint Peer Gynt, hogy farkot kellene*

¹Tradeorg Nyomda. Lektor: Dr. Csiby Éva

ahhoz hordania, hogy egy legyen a környezetével, mint a manók királyságában az odamenekült legény. Lehet egy felnőtt embert teljesen átgyúrni? Ilona úgy érezte, hünek kell maradnia önmagához, hogy normális ember tudjon maradni.”(124. o.)

Huszonyolc év után tér vissza Kanadából szülőföldjére, a Holnap városába, Nagyváradra. A viszontlátást számára is ugyanazt a kiábrándultságot, keserű csalódást okozza, mint mindenki másnak. A kommunizmus nemcsak a régi társadalmi osztályokat irtotta ki, hanem az élet minden területét tönkre tette.

ORMAY GABRIELLA

AZ ÉRTŐL AZ ÓCEÁNIG

(Részletek)

... A tavaszi nap besütött az ablakon. Ilona kinyitotta a szemét és ijedten nézett az órára. Mikor felismerte fehér lányszobájának körvonalait, megnyugodott. Otthon volt, nem a zárdában. Kényelmesen fordult a másik oldalára. Osztálytársai már biztosan a tanteremben vannak, miután egy órát térdepeltek a kápolnában a reggeli áhítaton. A tanítási évnek még nem volt vége, Ilonát azért hozták haza a szülei korábban, mert hetekig a betegszobában volt, alacsony lázzal. A TB fenyegetése nem képzelt veszély volt ebben a családban, így halt meg fiatalon a nagyanyja, nagybátyja és ebben szenvedett édesanyja is. Ezért maradt ő egyetlen gyermek és olyan féltve őrzött. Ilona szívesen hagyta ott a zárdát, Consilia nem jött vissza karácsony után, így nem voltak többé az órák érdekesekek. A temesvári zárdá nem adott diplomára használható bizonyítványt, így nem volt fontos az évet befejezni. Édesapja azt mondta: „Minek tanulj tovább, így is túl okos vagy már”. Így 17 éves korára befejezte Ilona az iskolákat. Úgy érezte, hogy most kezdődik az Élet, az igazi élet, a felnőtt élete.

Mindig szeretett otthon lenni. Nagyon szerette a szüleit, az öreg házukat a kis magyar faluban, nagy árnyas kertjüket. Felkapta a torna ruháját és végig szaladt a kerten, aminek minden bokrát ismerte, minden fáját megmászta már. A kert egyik oldalán nyíltak az orgonák, a másik oldalán a jázmin bokrok már bimbóztak. Gyönyörű, gyönyörű volt ez az élet, ami most számára itt kezdődött!

Reggelinél édesapja közölte vele, hogy nyergeltetett és kilovagolnak a birtokra. Apja ugyan már volt kint, minden hajnalban ő állította helyükre a munkásokat, de most Ilona kedvéért újra kilovagolt. Apjával együtt lovagolni, ez volt Ilona fő szórakozása. A zöld vetések ragyogtak a napsütésben, a tanya pedig tele volt új kis állatokkal. A kis csikók komikusan próbálták felállni hosszú lábaikon, a kis fehér bárányok bukfeneket vetettek a anyjuk mellett a legelőn. A juhász újra bemutatta Ilona kedvéért pulikutyája tudományát, amint utasítása szerint terelte a juhokat. A kocsisok dicsekedtek új lovaikkal. Ilona Fruskán, kedvenc lován lovagolt, aki hűségesen hazavitte, ha elkóboroltak és

Ilona elfelejtette az hazavezető utat. Minden tökéletes volt ezen a reggelen, olyan, amilyennek az intézetben elképzelte otthonát, amikor honvágya támadt. Szodorayra is átragadt Ilona vidámsága, csak akkor komorodott el, mikor a birtok közepén piros-sárga-kék jelekhez értek.

- Itt fogják majd a románok kiásni a tankárkot! - mondta.

Ilona döbbenet megállt. Hát csakugyan igaz? A román hadsereg az ő birtokukra fogja építeni a bunkereket és a széles tankárok kettészeli majd a birtokot! Ezt a hírt már ismerte szülei leveléből, akik attól is tartottak, hogy ezért kifogják sajátítani a birtokot. Ilona sírt, amikor ezt a levelet megkapta. A román lányok egyáltalán nem voltak résztvevők. Azt mondták, miért legyen egy magyarnak birtoka Romániában, mikor legtöbb románnak ilyen nincs. Consilia vigasztalta, talán jobb így.

Visszamehetne a gimnáziumba, németül már megtanult, német-magyar tanárnő lehetne és megkeresné a saját kenyerét. Consilia nem helyeselte, hogy tehetséges, jó tanuló léte nem végez semmit. De ezen a gyönyörű reggelen Ilona nem akarta végiggondolni, mit is jelent az ő életében ez a tankárok terv. Szodoray sem beszélt most többet róla. Fellovagoltak a dombra, ahol a szőlőjük volt. A szőlőt kapáló munkásokkal, akik közül sokat már jól ismert Ilona, elbeszélgetett. Most is, mint máskor, a munkások tréfáltak egymással. Aztán, valószínűleg Ilona kedvéért, újra megtárgyalták életük nagy élményét, a nagy háborúban való részvételüket a Doberdon. Így, húsz év távlatából olyannak hatott az egész, mintha csak egy nagy kaland lett volna. A dombról jól lehetett látni egész birtokukat.

- Ezt mind te fogod örökölni, - figyelmeztette Szodoray a lányát. De a vagyon, különösen itt Romániában, a még megmaradt magyar vagyon kötelességet hárít rád. Ez a kis magyar falu, ezek az egyszerű emberek tőled fogják várni a segítséget és a tanácsot. Szeresd a becsületes munkás embereket, akkor ők is szeretni fognak! Ezt nem kellett Ilonának hangsúlyozni. Ebben a kis faluban nőtt fel, játszópajtásai ennek a népnek a gyerekei voltak. Csak neki alkalma volt műveltséget szerezni. Néha, amikor a falun átlovagolt és látta Katicát, régi pajtását, amint a kút mellett mosott, valami lelkiismeretfélét érzett megmozdulni a szívében. Tulajdonképpen miben volt ő különb, mint Katica, hogy ő jól élt munka nélkül is, míg Katicának és a többieknek a sok munkáért olyan kevés járt? Úgy érezte, ezt az igazságtalanságot csak a népért való gondoskodással hozhatja helyre.

Otthon várta őket a finom ebéd. A szobalány fekete ruhában, fehér kötényben a tálalónál állt, így figyelve, kit kínáljon újra. Szodorayné ragaszkodott a felszolgáláshoz, hogy a szobalány gyakorlott legyen. Kis falusi lányokból lettek ezek a szobalányok, Szodorayné nagy gonddal tanította őket és általában nagyon rendes, hűséges kis teremtések voltak. Szodorayné jól bánt a cselédeivel, mert jószívű asszony volt, de nem szociális igazság érzésből, mint a férje.

Az Értől az Óceánig

Egy asszony élete egy tragikus korban

Ilona az apja lánya volt inkább, hozzá hasonlított külsőleg, de egyéniségében is. Az apja az ideálja volt. Szodoray 47 évesen is fiatalosan nézett ki. Kisportolt alakja könnyű mozgású volt. Remek lovas volt és sikeres vadász. Ötszáz holdas birtokát nagy gondnal kezelte, ez volt az ő kis birodalma. Cselédeit és a falu népét segítőkészséggel vette körül.

Általánosan tisztelték, pedig sohasem törekedett erre. Sokat olvasott, különösen a történelem érdekelte, ebben is különösképpen arra kerest magyarázatot, hogy jutott hazája arra a tragikus sorsra, hogy a háborút lezáró békediktátum következtében elveszítse területének kétharmadát és három millió magyar, vagyis minden negyedik, idegen uralom alá kerüljön. Így jutott ez a színmagyar terület is, - melyen a birtokuk volt - román uralom alá... (9-10. o.)

... Ilona le és fel járkált a sötét udvaron. A teherautók körvonalai rendetlenül szét-szórva rajzolódtak ki a kórház, vagyis az ódon kollégium falai mellett. A felbukkanó gyenge holdfény piszkosan olvadó hó töcsait világította meg. Benne is nagy, sötét üresség volt. A feje fájt az egész délutáni bentülés miatt. Hiába szívta mélyen be a levegőt, hideg és párás volt, nem üdített. Oh, milyen szomorú is lesz az élet nélküle! Ha voltak is kínzó problémái az elmúlt hónap alatt, mégis, minden este azzal a gondolattal készítette a telefonkészüleket az ágya mellé, hátha felhívja Heinz még az éjszaka, hátha most mondja be, hogy jön! Hogy is fogja itt az életet tovább vinni, enélkül az annyira hozzátartozó remény nélkül? Azt mondta előző este, hogy még nem egészen biztos, hogy Berlinbe helyezik. „Ha úgy lesz, akkor sem szakadok el egészen tőled, ilyesmit el se tudok képzelni!” A Führer mellett kellett most egy hétig némán állnia, aki úgy viselkedett, mint egy felőrült. A vég közeledik, mondta most már Schulz is.

„Úgy félek, hogy nem leszek méltó az utolsó órához, félek a haláltól, még jobban a vereségtől, vajon hogy fogom majd megállni a helyemet? Ez volt az életem feladata, ennek szenteltem minden erőmet, ha elbukunk, minek is éljek tovább?!” - mondta végtelen fáradtsággal.

Ilona végtelenül szerette ezekben a percekben, meg tudott volna halni érte, hogy megmentse. Miért is nem jött vissza ezen a délután, miért nem adta meg a sors még ezt a pár órát nekik? Hogy várta hosszú órákon keresztül, de hiába. „Na, de bele kell nyugodni a változtathatatlanba, lássunk munkához inkább!” - intette Ilona magát. Befordult az első kórterembe. Ez a régi iskola tornaterme volt, amit most szalmával szórtak le és betegekkel raktak hirtelen tele. Ott

feküdtek a szalmán, egymás hegyén-hátán, saját véres, sáros ruhájukban. Hiába, előző nap kaptak százat, ma újra ötvenet a meglevő 300-on kívül, nem tudták őket hirtelen jobban elhelyezni. A háború hazaküldött borzalma! Mikor ott feküdtek a műtőasztalon, vagy a fehér kórházi ágyon, akkor valahogy csak pácienseknek látta őket, a kórház természetes járuléknak. De így tömegben a szalmán, száradt vérral és valoszműleg tetvesen, szívettpő látványt nyújtottak! Hogy masíroztak még ezelőtt egy héttel, milyen frissen és vidáman integetve, éjjel és nappal dübörgött az utca a nagy tankoktól. „Támadásba lendül a német hadsereg Magyarországon!” - hangzott mindenfelé. Ilona boldogan hallgatta. Támadás, siker, otthonának visszafoglalása, - álmódzott merészen. Akkor még nem gondolt arra, hogy ez mivel jár, pedig már akkor kezdték itt szórni a szalmát, már akkor tudták, hogy ez fog következni. Most, hogy látja a támadással természetesen velejáró következményt, ezeket a szerencsétlen, majdnem gyerek, megcsonkított katonákat, most látja, hogy nincs ok ujjongásra. Különben is a támadás nem haladt előre, valószínűleg nem sikerült. Szomorúan mászott fel a sötét lépcsőkön.

- Intéző testvér, - rohant hozzá Gabi testvér- mennyit kerestem már! Itt van, itt van a tábornok úr!

-Hol?

És feleletet sem várva ugrotta át a lépcsőket és szaladt a szobája felé. A sötét folyosó ablakmelyedésében meglátott egy hosszú alakot ülni, ő volt! Gyorsan betuszkolta a szobájába, levette a kabátját, leültette és sírt és kacagott örömeiben.

- Egész délután vártalak, már letettem arról, hogy gyere!

Probált valamit beszélni Veszprém bombázásáról, ami késleltette, aztán hogy a főtéren felakasztottak egy embert, aki állítólag áruló volt, mindenki okulására, de Ilona nem engedte. Nem akarta, hogy ez az egész szörnyű külső világ most ideférközzön. Most csak ez az együttlét volt a fontos, ez a ragyogó öröm, ez a két erős kar, ez a meleg, mély hang:

- Du, Ilona, mein liebes, grosses Kind!

A Heinz ölébe hajtotta a fejét és az a hajával játszott.

- Tudod - mondta akadozva - most, hogy Berlinben voltam, meglátogattam a családomat is, természetesen. Es akkor, ott köztük jöttem rá csak, hogy mennyire be vagy mar gyökeresedve a szívembe. Ha meg kellett csókoljam a feleségemet, behunyt szemmel téged láttalak magam előtt. Nem, nem szeretem már a feleségemet, csak téged! Nagyon becsülöm, nagyon tisztetem, mindent megteszek érte, amit csak lehet, de már nem szeretem. Megdöbentem ezen a felismerésen és gondolkodtam azon is, mi lenne, ha elválnék és téged vennék el? De a gyerekek, kötelességet velük szemben nagyon érzem.”

Ilona nem akart most tovább beszélni erről. Nagy boldogságában, amit ez a vallomás csak megerősített, szerette az egész világot, még azt az asszonyt is, ott valahol Németországban. Sokat vett el már tőle, többet nem akart...

(83-84. o.)

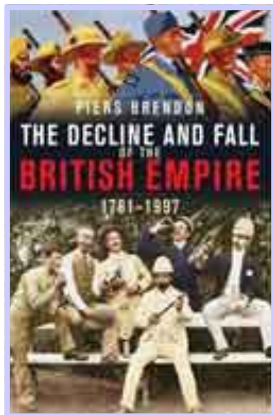

KATI REKAI

THE DECLINE AND FALL OF THE BRITISH EMPIRE 1781-1997

by Piers Brendon

Published by Alfred A. Knopf

This is a monumental history of the vast British Empire that, despite its slowly shrinking size, still managed to claim that 42 million Britons governed 500 million foreign subjects in the 1930s. Cambridge academic, Piers Brendon's "masterpiece of historical narrative," like Edward Gibbon in his "Decline and Fall of the Roman Empire" ties together the many threads that led to the end of Britain's world

dominance. Britain's serious empire-building began following its surrender of the 13 colonies in Yorktown after the American Revolution.

The supremacy of the British Navy, its industrial revolution and the general weakness of its rival European rivals allowed it to spread its power into Africa, the Middle and Far East and the "jewel in the crown", India, while retaining sovereignty over Ireland, Canada, Australia, New Zealand and several Caribbean islands. Brendon, a "top-flight historian who can write", brilliantly demonstrates the reasons behind the loss of Britain's empire that had, at its peak, encompassed 11 million square miles and half the existing world's population. Great wealth was accumulated by British entrepreneurs who developed a thriving slave trade from Africa to the Americas and the Caribbean to power the work behind the sugar and indigo industries. When abolitionists finally succeeded in banning the slave trade and the American colonies were lost, Britain turned east and south to fill its coffers. Africa's wealth of resources, India's opium, spices, tea, silks and cottons and its cheap labour, and China's vast markets more than made up for Britain's losses.

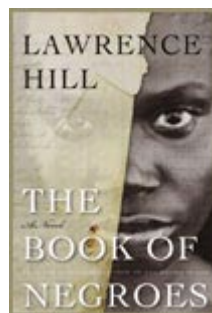
Under the banner of spreading democracy and good governance, Britain colonized these nations outright. The Governor and his thousands of minions had ultimate power with no supervision and little, if any, accountability. Because of the difficulties inherent in colonial life, the Governors, their families and underlings were, on the whole, errant sons of the British aristocracy or second-class citizens unable to find success at home. They were often crippled in their duties by local diseases, adultery, alcohol, bribery and rampant corruption of all kinds. Merciless exploitation and control of the "natives" eventually led to demands for independence and self-rule despite the colonizers allegedly noble goals of education and good governance of their subjects. Thus

began the rapid decline of Britain's empire. India won its independence in 1947 with the proviso that a Muslim nation, Pakistan, be carved out of its territory as well; African and Caribbean territories became self-governing nations, one by one. The final nail in the British Empire's coffin came with the handover of Hong Kong to the Peoples' Republic of China in 1997. In a little more than 200 years, Britain's enormous, flourishing Empire vanished into oblivion. Vintage photographs, maps and illustrations enhance this remarkable work, a work that will bring great pleasure to historians and history buffs alike. It also provides the historical context that clearly explains the root causes of the continuing turmoil that is rampant in Iraq, Afghanistan, Pakistan, and the Middle East.

THE BOOK OF NEGROES

by Lawrence Hill

Published by HarperCollins Publishers Ltd

There are certain novels, often few and far between, that grab the reader's attention and emotions on the first page and never let go until the very last. Such a masterpiece is this book. From the moment Aminata Diallo introduces herself on page one, her life's adventures and her very survival of them leave the reader mesmerized and completely engaged.

Aminata's tale is not a happy one, to say the least, but her determination, strength of character and innate instincts permit her to defy the odds time and time again. Not since Job has a person undergone such relentless slings and arrows of misfortune, loss and misadventure. At age 11 she is abducted from her African home by ruthless slavers and transported under abominable conditions across the Atlantic Ocean to Charles Town, South Carolina, to be sold into slavery on an indigo plantation. The perils she faces, overcomes and survives are phenomenal; on the plantation, back in Charles Town, in New York, Nova Scotia, Sierra Leone and, finally, into the welcoming arms of the Abolitionists (of the slave trade) in London.

Winner of the Commonwealth Writers' Prize For Best Overall Book and the Canadian Broadcasting Corporation's Canada Reads 2009 Selection, this novel's narrative is so extraordinary that it can often be mistaken for a fine work of autobiographical non-fiction. The characters are brilliantly drawn and their interactions never wander from the realm of the credible. The reader becomes totally engrossed in and involved with Aminata and her world; outraged at the very realization that such a world did indeed exist and not that long ago. There is palpable relief when something positive happens to Aminata and a feeling of despair when, yet again, she is disappointed or in harm's way. For this reason, the

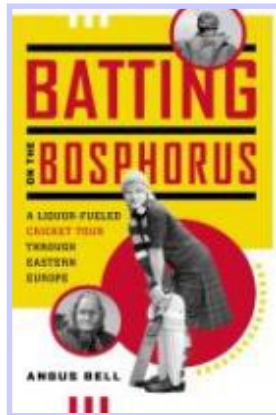

details of Aminata's life journey are best left to be read rather than detailed here. Suffice it to say that this is a sensational book, in the realm of the finest literature that satisfies in every way. Definitely not to be missed.

BATTING ON THE BOSPHORUS: A LIQUOR-FUELED CRICKET TOUR THROUGH EASTERN EUROPE

by Angus Bell

Published by Greystone Books

This book is custom-made for those who laughed until they cried while watching Sacha Baron Cohen's hilarious spoof, the film, "Borat". Like Borat, 28-year-old Scottish author/journalist, Angus Bell, takes the reader on a mad adventure through Eastern Europe in search of that region's cricketers. Understood by few, but played by many (1 billion people in India alone, according to Bell) the game of cricket and how it might be played in Eastern Europe takes the

author on a wild trip to discover this hidden sport in countries that had been locked behind the Iron Curtain for years.

To help the uninitiated, the essence of the game of cricket, called "baseball on Valium" by comedian Robin Williams, is explained at the beginning of the book and a glossary at the end explains essential terms of the game.

Between the beginning and end is the author's incomparable cricket playing adventure. Claiming to be spurred on by the words of a psychic in Montreal, Bell took off on his Skoda to explore and "discover that from Estonia to Crimea, Slavs are playing the Englishman's game".

Fact and fiction are intermixed, with fact never interfering with the value of a good yarn. Among Bell's adventures are: being pursued by the KGB, a drug bust on the Midnight Express, and a horror-filled emergency visit to a Romanian dentist. Among his travel companions can be found "an anarchist from Guatemala, a Ukrainian chicken and a cricket and rugby-playing tobacco farmer from Rhodesia".

Fingerless Tamil Tigers, a bomber in the Austrian Alps, the Mafia and a M16 secret agent lead to Bell's discovery of the "shadowy side of Slavic cricket". He nevertheless soldiers on and becomes "the first man to hit a ball between continents" by "smacking" a ball on the bridge over the Bosphorus "from Asia into Europe".

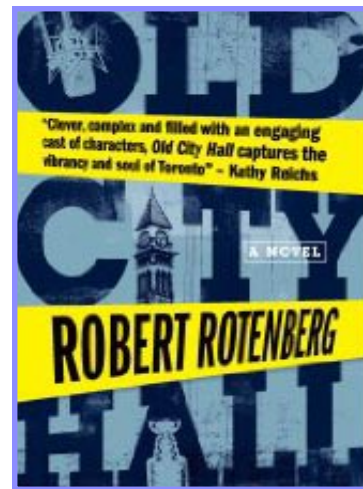
The hilarity never stops. It's a wild and crazy ride at breakneck speed. A unique mix of travelogue, the complex game of cricket, and slapstick comedy that will bring streaming tears of laughter to your eyes.

KATI REKAI

OLD CITY HALL

by Robert Rotenberg

A Touchstone Book. Published by Simon & Schuster

A good murder mystery is always great fun to read and one set in a familiar large Canadian city is an added bonus and novelty. Multicultural Toronto, his native city, is the locale chosen by criminal lawyer Robert Rotenberg for the setting of his mysterious and suspense-filled case. Despite a confession of the murder by its prime suspect, a well-known radio personality, the forensic evidence eventually just does not match the crime. The case becomes far more complex than it first seemed, particularly after a shocking revelation comes to light during a cross-examination at trial in Toronto's Old City Hall. Rotenberg's background developed his dual skills of writer and criminal lawyer. Immediately after graduating law school, he went to Paris where he was Managing Editor of "Paris Passion", a local English-language magazine. On his return to Canada, he settled in Toronto as creator, Publisher and Editor of a city publication, "T.O. The Magazine of Toronto". For the past eighteen years he has had his private criminal law practice, defending "everything from murder to shoplifting". His familiarity with the criminal justice system is par for the course.

As an "insider", Rotenberg adds many levels of authenticity to his fictional work. He "knows his Toronto courts and jails, he knows the law and he knows his way around a legal thriller". From start to finish the reader is presented with surprises and riveting twists and turns of plot. One amusing "surprise" is that the Toronto Maple Leafs are "making an unlikely run for the Stanley Cup".

From first to last page, this is an absorbing and exciting read.

VESZELY FERENC KANADAI MAGYAR KÖLTŐ HONLAPJA
VÁRJA LÁTOGATÓIT!
www.magyarokoltok.com

SZAFFKÓ PÉTER

A RENESZÁNSZ EMBER: FUNTEK LÁSZLÓ

„Az ideális díszlettervező egy reneszánsz ember, hiszen neki minden művészeti ághoz értenie kell – egyszerre kell zenésnek, történésznek, jelmeztervezőnek és építésznek lennie” – nyilatkozta Funtek László a nyugdíjba vonulása alkalmából készített interjúban, majd hozzátette: - „Amikor az ember megtervez egy jelmezt, tudnia kell, hogy milyen lesz a világitás, különben honnan tudná, hogy hogy fog kinézni. A legtöbb ember nem is gondolkodik ilyesmin” (Purdy 5). A *Banff Centre for Continuing Education* (Banff Művészeti Továbbképző Központ) ötvenéves történetét feldolgozó könyvében (1982) David Leighton, az intézmény egyik volt elnöke, „mellényes látnoknak” nevezte egykori kollégáját, míg tanítványai többször is elmondták, hogy a magyar akcentussal beszélő és mindig elegánsan megjelenő 'Les' „úgy néz ki, mint aki a múltból lépett elő, de úgy gondolkodik, mint aki a jövőben él” (Leighton 85). A szóbanforgó és ma már világhírű intézmény 1987-1988-as éves jelentésében a következőket olvashatjuk:

Külön említést kell tenni Laszlo Funtekről, aki az idén vonult nyugdíjba a Theatre Design Institute [Színpadtervezési Intézet] művészeti igazgatójaként. Huszonöt évig dolgozott a Banff Központban, és hosszú éveken át ő irányította a színházi komplexumot. A Képzőművészeti Kar [School of Fine Arts] egy róla elnevezett alapítványt hozott létre sok barát és kolléga adományaiból, amely összeget az Alberta Tartomány annak kétszeresével egészített ki. Az Igazgató Tanács pedig oly módon fejezte ki elismerését iránta, hogy a színházi komplexum oktatási szárnyát Laszlo Funtek Oktatási Szárnynak nevezte el; ez az elismerés legméltóbb formája, mert kevés olyan díszlettervező van Kanadában, aki fontosabb szerepet játszott a kanadai színpadtervezők egész generációjának képzésében és ösztönzésében, mint ő. (Annual Report TBC 1987-1988.pdf)

Vajon ki lehet ez a „reneszánsz ember”, akit ilyen ritka megtiszteltetés ért? Akinek még életében örökre „kőbe vésték” a nevét, hogy azok is megtanulják, akik soha nem is ismerték? Hogyan lett Funtek Lászlóból „a [Banff] Központ színházi működésének a szíve-lelke húsz éven át”? (Thompson 32)

FUNTEK LÁSZLÓ 1922. május 18-án született Sopronban. Általános iskolai tanulmányai után a szombathelyi Premontrei Rendi Szent Norbert Gimnáziumba iratkozott be, ahol már a háború kitörése után, 1940-ben érettségizett. Annak ellenére, hogy már középiskolás korában szeretett rajzolni és festeni, mi több, számos iskolai versenyt is nyert ezzel a hobbi-jával, maturálás után jogi tanulmányokat folytatott, és 1944-ben, nem sokkal a németek bevonulása előtt szerezte meg diplomáját. Végzés után a Herendi Porcelángyár vezérigazgatójának aszisztense

lett a budapesti irodában. Ez a kapcsolat igen fontos állomás volt a fiatal ember életében, mert az akkori vezérigazgató, Dr. Gulden Gyula jelentős nemzetközi kapcsolatokkal rendelkezett, sőt a gyár exportjának fellendítése érdekében a II. világháború idején elvállalta a semleges Portugália budapesti konzulátusának vezetését is. Funtek ekkortájt került kapcsolatba a Vöröskereszttel, amelynek később több éven át dolgozott. Amikor 1945 tavaszán a szovjet csapatok bevonultak Magyarországra és átvették a hatalmat a németektől, immár a Vöröskereszt kötelékében Bécsbe ment dolgozni, ami után München, majd 1948-ban Zürich következett. Itt a Siemens-gyárban kapott állást, és életében először lehetősége nyílt olyasmit tanulnia, amivel igazán foglalkozni szeretett volna: elvégezte az egyik műszaki iskola által meghirdetett tértervezésről szóló tanfolyamot, s ezzel végleg eldöntötte, hogy milyen irányba forduljon későbbi szakmai tevékenysége.

1951-ben, amikor el kellett hagynia Svájcot, több országba is beadta bevándorlási kérelmét. A legtöbb helyről pozitív választ kapott (többek között ösztöndíjat ajánlottak neki a Massachusetts állambeli Springfield College-ba), de ő végül Kanadát választotta. A patinás kanadai cég, a Hudson's Bay Company áruházvállalatának egyikében kapott kirakatrendezői állást, ami igazán kedvére való volt, és ott kiélhette kreatív művészi hajlamait és tehetségét. Munkáját minden bizonnyal sokak meglepedésére végezte, mert amikor 1954-ben beindult a kanadai CBC helyi vállalkozása, egyben Calgary első tévécsatornája, a *CHCT TV Channel 2*, akkor meghívták a stúdió művészeti (és persze akkor még mindenek, de Art Directornak nevezett) vezetőjének. Az itt eltöltött 13 év alatt feladata elsősorban a tévéstúdió működésének és általános küllemének kialakítása volt.

Ez azért jelentett szakmai kihívást a fiatal tervezőnek, mert valójában egy csúrhöz hasonlító katonai gyakorlóhelyiségből kellett tévéstúdiót kialakítania. Egy későbbi interjúban némi iróniával megjegyezte, hogy „az épületet a tervek szerint csak átmenetileg, körülbelül két évig kellett volna használni” (Musselwhite 3), de a stúdió

még a hetvenes évek elején is ott működött ... A tévés munkától már igazán csak egy lépés kellett a színpad világába, amire nem is kellett sokáig várnia.

A hatvanas évek elején meghívást kapott az akkor már igen népszerű és sikeres nyugat-kanadai intézmény, a Calgarytól 140 km-re fekvő *Banff School of Fine Arts* színházi részlegébe, hogy díszlettervezőként és gyakorlati oktatóként vegyen részt a meghirdetett kurzusok munkájában. Funtek úgy érezte, hogy ehhez mélyebb és szélesebb körű ismeretekre és tapasztalatokra van szüksége, ezért megpályázta a csupán pár éve alakult Canada Council által ajánlott ösztöndíjak egyikét. Az ösztöndíj segítségével „világ körüli útra” indult, és a New York-i Egyetemen, Milánóban és Rómában tanult, hogy elsajátítsa a legújabb színpadtervezési módszereket. Európából visszatérve még öt évig dolgozott a Calgary-i tévéstudióban, de közben – 1961-től kezdődően – egyre nagyobb szerepet játszott az akkor még főként a nyári szezonban működő banffi művészsképző intézmény színházi programjában...

LES FUNTEK A BANFF KÖZPONTBAN

Funtek László 1962-től vett részt a Banff Központ színházi programjában mint színpadtervező és mint oktató. Tudni kell, hogy a 60-as évek előtt Kanadában gyakorlatilag nem létezett formális színházi képzés, és különösen kevés helyen lehetett színpadtechnikai készségeket elsajátítani. Az első hivatásos színházi szakembereket – rendezőket, színészeket, tervezőket – képző intézmény, a *National Theatre School of Canada* (a kanadai Színművészeti Akadémia) 1960-ban alakult, és itt végzett az első olyan generáció, akik teljes egészében Kanadában tanulták meg és sajátították el a színházi szakmát. Díszlet- és jelmeztervezők természetesen dolgoztak korábban is, leginkább Stratfordban, a Shaw Fesztiválon és a nagyszínházakban, de ezeknek a szakembereknek a nagy része vagy külföldi volt, vagy külföldön tanult. Az amerikai származású színpadi tervező, Tom Doherty, aki 1965-ben emigrált Kanadába, a következőket írta a szakma akkori állapotáról:

Én magam emlékszem, hogy amikor Bostonból megérkeztem Torontóba, csupán húsz évvel ezelőtt, az átlagos színpadtechnika, amelyhez hozzászokott a közönség – a legtöbb esetben – közönséges, fantáziátlan és kidolgozatlan volt. [...] A színpadtervezésért felelős emberek nem nagyon ismerték vagy nem értették az olyan vizuális koncepciókat, mint a szürrealizmus, konstruktivizmus, impresszionizmus vagy minimalizmus. Elektronikus vagy fotografikus eszközöket nem használtak. ... Tulajdonképpen a színpadtervezés mint szakma nem is létezett; megélni nem nagyon lehetett belőle, és a tervezést legtöbbször olyanok csinálták, akik egészen másból éltek meg. (Doherty 320-321)

Amikor a fenti sorokat tartalmazó Doherty-cikk megjelent – a nyolcvanas évek közepén – egészen más volt a helyzet: több mint 100 olyan intézmény volt, amelyben színházi szakembereket képeztek konzervatóriumi, egyetemi vagy magániskolai formában. De az már a hatvanas években – és különösen az 1967-es centenáriumi év ösztönzésére – megszorodott színházépületek és színtársulatok által generált (vélt vagy valós) keresletnek tudható be. Sőt azt is hozzá kell tenni, amit egy hivatalos felmérés szerzője (a rendező Malcolm Black) fogalmazott meg: „a színházi képzés iparaggá vált országunkban – olyan iparaggá, amely anélkül nőtt meg, hogy reálisan felmérte volna a szakmai valóságos igényeit” (id. Rubin 285). Ilyen körülmények között különösen fontos a minőség kérdése, amit nem minden intézményben lehetett egyformán biztosítani. A magas színvonalú képzéshez magas színvonalon képzett szakemberekre és oktatókra van szükség, akiből még hosszú ideig kevés volt.

Funtek szerencsés választás volt Banff részéről: Zürichben tértervezést tanult, a tévéstudióban nagy gyakorlatra tett szert, New Yorkban és Európában pedig megismerkedett a színpadtervezés legújabb módszereivel és irányzataival. Európai körútja, majd későbbi – főként szabadsága terhére tett – látogatásai többszörösen fontosnak bizonyultak. Nemcsak tanulni ment az „öreg” kontinensre, de végigjárta a legjobb üzemeket és gyárakat, ahol hagyományos vagy modern díszletkészítéssel foglalkoztak. Számos tervezését európai országokban keltették életre, aminek részben az volt az oka, hogy ott olcsóbb volt, részben pedig az, hogy Kanadában nem voltak még olyan felszereltségű helyek, ahol a szokatlanul nagy méretű díszleteket el tudták volna készíteni (Musselwhite 3). Színházi munkája mellett közben belső építészként is folyamatosan közreműködött különféle épületek mérnöki tervezésénél. Mindez igen hasznosnak bizonyult Banffban, ahol műfaji határok nélkül minden egyes produkcióért felelős volt valamilyen minőségben – tervezőként, igazgatóként vagy oktatóként – és ez évente mintegy száz színpadi munkát jelentett. Emellett tervezett más félprofi társulatok számára is például Calgaryban és Edmontonban, és egyre több kurzusban oktatói feladatokat is el kellett látnia.

Funtek László igazi erőssége az új iránti csillapíthatatlan érdeklődése, munkaszeretete és fáradhatatlan munkabírása volt. A fentebb már említett Stephen Mezei részt vett az 1972. évi Művészeti Fesztiválon, amelyről összességében jóval nagyobb elismeréssel írt, mint az előző éviről. Különösen tetszett neki a *Man of La Mancha* [La Mancha lovagja] című musical, amelynek minden elemét kitűnőnek találta. Külön említésre méltónak találta a színpadképet:

A díszletek, amelyeket a színházigazgatója és művészeti vezetője, Les Funtek tervezett, lenyűgözőek voltak, és a bonyolult mechanizmusok mind kifogástalanul működtek. Funtek az ország egyik legkiválóbb díszlettervezője, aki sokéves

tapasztalattal rendelkezik és érzéke van a merész és az új dolgokhoz. (Mezei, "Banff" 1972, 17)

A kollégákhoz és hallgatókhoz való emberi viszonya mellett az a tény, hogy „úgy gondolkodik, mint aki a jövőben él” egyértelműen bizonyította, hogy nemcsak művészek, de vezetőnek is alkalmas. Így kapott 1970-ben megbízást arra, hogy immár főállásban vezesse a Központ több egységből álló színházi részlegét – amelyet 1969-ben fejeztek be és amelynek a belső tervezési munkáit természetesen maga Funtek végezte el – és dolgozzon ki egy korszerű tantervet és működési rendet.

Az új művészeti igazgató tisztában volt azzal, hogy az 1967-es „kulturális robbanás” után a kanadai színházi élet fokozatosan igényelte a megfelelően képzett színházi szakembereket, elsősorban a még mindig hiánycikknek számító színpadtervezés területén. Az 1972 novemberében útjára indított Banff hírlevél, a *Centre Stage* második száma beszámolt arról, hogy az 1970-ben elkezdett hároméves diplomás képzési program lényege a „díszlet-, fény- és jelmeztervezés, és olyan tárgyakat foglal magába, mint a drámaelemzés, általános és színpadi tervezés, szabadkézi rajzolás, díszlet-építés, átdíszletezési eljárások, színházi épület-tervezés, világítás, jelmezkészítés és sminkelés, valamint színházi szervezés és menedzsment” („Theatre Crafts Program” 2). Ennek a programnak a jelentőségét úgy fogalmazta meg a Banff Központ hírlevelének szerkesztője, hogy abban „nemcsak egy neves nemzetközi szakemberekből álló stáb” oktat, de „olyan tantervvel is büszkélkedhet, amely felöleli a színházi produkció minden aspektusát a menedzsmenttől a sminkelésig” („Theatre Crafts Taught” 2). Természetesen a program vezetője Funtek László volt, akinek emellett még más feladatai is adódtak.

1973-ban olyan nagy sikere volt egy középiskolai diákoknak meghirdetett (képző)művészeti programnak, hogy egy évvel később meg kellett ismételni. Az első programban több mint 130 hetedik, nyolcadik és kilencedik osztályos diák vett részt, akik ősszel és tavasszal 9-9 (később 10-10) héten át heti egy délutánt a Banff Központban töltöttek és valamelyik művészeti ággal ismerkedhettek. Ezek között volt kerámia-készítés, tánc, rajz és festészet, szöveg, zeneértés, fényképészet, színház, színpadtechnika. Természetesen ez utóbbit Funtek irányította („No Title.” *Center Stage* 2:2, 3). Ugyancsak az 1974-es év újdonsága volt az áprilisban megtervezett ifjúsági zenekarok fesztiválja, amelyhez 1973 őszén tíznapos meghallgatást rendeztek, és hogy senki se utazzon oda hiába, oktatással kötötték egybe. A program nyolc fős stábjában ismét ott találjuk Funtek Lászlót („No Title.” *Centre Stage* 1:6, 1).

Stephen Mezei nem véltetlenül jellemezte a magyar származású díszlettervezőt úgy, hogy „érzéke van a merész és az új dolgokhoz”. 1975 elején a *Centre Stage* arról értesítette olvasóit, hogy Funtek a Canada Council ösztöndíjával Európába utazott, hogy kapcsolatba lépjen olyan híres szakemberekkel, mint a csehszlovákiai Josef

Svoboda, illetve, hogy adatokat gyűjtsön arról, megéri-e egy kis méretű hologram/lézer berendezés felállítása a Banff Központ színházi részlegében („Funtek Examines” 3). Svoboda a szakma egyik nemzetközileg is legnagyobb tartott szakembere volt, ezért Funtek minden áron arra törekedett, hogy a cseh tervező legalább egy rövid ideig dolgozzon a Központ színházi részlegében. Ez nemcsak számára mint szakmabelinek volt fontos, hanem a színpadtechnikai képzés presztízse szempontjából is különös jelentőséggel bírt. A *Centre Stage* 1975 tavaszán arról tudósított, hogy Funtek bejelentette: az Eric Harvie Színházban július 21. és augusztus 2. között kiállítás lesz Svoboda munkáiból („Scenographer May Appear” 4). A következő számból azonban már arról értesülhettek az olvasók, hogy Svoboda elfogadta Funtek meghívását és 1975-ben egy nyári mesterkurzust fog tartani („Scenographer Josef Svoboda” 1).

Az első mesterkurzus kölcsönösen nagy sikernek bizonyult, így nem meglepő, hogy a cseh díszlettervező újabb meghívást fogadott el a következő évre, de azzal a feltétellel, hogy ő maga fogja kiválogatni a jelentkezők közül a legjobbakat, akivel dolgozni fog („Svoboda to Return” 3). Ennek a kapcsolatnak a jelentőségét jól illusztrálja az, hogy ebben az időszakban a kanadai színpadtervezésre két személy gyakorolt igazán nagy hatást: Tanya Moiseiwitch és Josef Svoboda. A brit Moiseiwitsch inkább a színháztervezés területén hagyott maradandó nyomokat Kanadában, különösen a stratfordi nyitott színpad megtervezésével. A cseh Svoboda pedig elsősorban díszlettervezőként hatott az egyre nagyobb számban képzett kanadai scenikusokra. Funteket alapvetően realista díszlettervezőnek tartották, pedig az elsők között volt Kanadában, aki lézer- és hologram technikával kísérletezett a színpadon, és aki ezt a diákjaival is megosztotta. Ezt a technikát is Európából vitte magával új hazájába.

Annak ellenére, hogy mindig is nyitott volt az új dolgok, a modern technikák és más színházak munkái iránt, Funtek régi vágású úriember volt és az is maradt. „A diákjaim megpróbálnak rávenni arra, hogy megváltozzam, de én így jól érzem magam” – mondta a fentebb idézett interjúban. Ez a szemlélet a szakmai hitvallásában is megmaradt, nem is minden ok nélkül: „Manapság néhány tervező azt sem tudja, hogyan kell rajzolni ... olyan mértékben szakosodtak már, hogy csak a világítással vagy a jelmezzel foglalkoznak. Mi még a mesterkurzusainkban is rajzoltatunk a résztvevőkkel, hogy ellátsuk a kezüket” (Purdy 5). Ez a kijelentés azért is figyelemre méltó, mert a nyolcvanas években a korábbi hároméves diplomás programot felváltotta a szakirányú továbbképző rendszer, amelynek keretében már csak szakembereket fogadtak – építészeket és egyetemi tanárokat a világ minden tájáról (Purdy 5). A Banff Központban folyó képzést az általa ideálisnak tartott reneszánsz ember sokszínűségének és teljességének fejlesztésében látta, amit más intézményekéhez viszonyítva különösen fontosnak

tartott:

a különbség itt [Banffban] az, hogy egy fiatal tervező mindenféle produkcióban részt vehet, és így eldöntheti, hogy melyiket szereti a legjobban. A legtöbb helyen egy éven keresztül esetleg egy balettet csinálhatnak meg vagy két drámai produkciót, míg itt egyetlen nyáron mindent kipróbálhatnak. A felszereltségünk pedig bármelyikkel felveszi a versenyt: még a Nemzeti Színháznak sincs jobb.”

A hagyományok és a modern világ technikája jól megfértek egymással Funtek művészi világképében. De, ahogy ő fogalmazott, “nem hiszi, hogy bármit modern megvilágításba lehet helyezni. Egy Pinter vagy Albee darabhoz modern díszlet kell. Egy George Bernard Shaw darabhoz azonban ... jobban illik a realizmus” (Musselwhite 3). De ha kellett, Funtek László mindkettőt meg tudta csinálni. Sőt: ha kellett, ő tervezte a díszletet, a jelmezt és a világítást, mint például 1983-ban az amúgyis ritkaságnak számító Richard Strauss opera, az *Ariadné Naxos szigetén* esetében. A magyar származású igazgató több mint 2000 produkcióért volt felelős a Banff Központban eltöltött negyed évszázad alatt, ami hihetetlen mennyiségű munkát jelentett. De ha hozzátesszük, hogy 'Les' Funtek nem tudott meglenni a színház nélkül, és minden szabadidejét arra fordította, hogy lássa, mi történik a Broadway-n, mi történik Európában, beleértve Magyarországot is, akkor talán el sem csodálkozunk. De azt mindenképpen látnunk kell, hogy az ő szerepe a Banff Központ színházi életében több mint két évtizeden át meghatározó volt, és számos tanítványa vitte magával azt a szemléletet, amelyet ő oly fontosnak tartott.

2006-ban az 1956-os magyar forradalom alkalmából készült kiállításon keresztül bemutatott 50 magyar-kanadai sorában Funtek László is ott van. A munkássága pedig teljes mértékben alátámasztja azt a kijelentést, amelyet a kiállítás kapcsán fogalmazott meg: „Amikor a Kanadában általam eltöltött hatvan évre emlékszem vissza, csak reménykedni tudok, hogy magam is valamilyen mértékben hozzájárultam az ezen csodás észak-amerikai országot manapság jellemző élénk művészeti és kulturális élethez” (“Újélet – Újhaza” 8)

Befejezésül álljon itt egy rövid, de reprezentatív lista abból a mintegy 200 produkcióból, amelyekhez Laszlo 'Les' Funtek tervezte a színpadképet:

1962: William Shakespeare: *A makrancos hölgy* (John W. Grahammel közösen)

1963: William Shakespeare: *Othello*

1964: George Bernard Shaw: *Candida*

1965: William Shakespeare: *Téli rege*

1966: Jacques Offenbach: *Orfeusz az alvilágban* (John W. Grahammel)

George Farquhar: *The Beaux Stratagem* [Gavalléros hadicse]

John W. Grahammel

1967: Arthur Miller: *A salemi boszorkányok*

1968: Robert Sherwood: *Idiot's Delight* [Az ostoba öröme]

1969: Wolfgang Amadeus Mozart: *Cosi fan tutte*

1970: Engelbert Humperdinck: *Jancsi és Juliska*

Samuel Spewack: *Under the Sycamore Tree* [A szikomórfa alatt]

1971: Arthur Miller: *Édes fiaim*

1974: Wolfgang Amadeus Mozart: *Figaro házassága*

1975: Gaetana Donizetti: *Don Pasquale*

1976: Gioacchino Rossini: *Csipkerózsika*

1980: Bertolt Brecht: *A zecsuáni jólétek*

1981: Ferenc Molnár: *A testőr*

1983: Richard Strauss: *Ariadné Naxos szigetén* (díszlet, jelmez és világítás) (Forrás: “Drama history.”)

RADNÓTIRÓL RADNÓTI

M. Kiss József grafikája

Életében zsidónak, kereszténynek, szocialistának és vallásgyalázónak egyaránt tartották Radnóti – pedig ő csak magyar költő akart lenni.

„...nem érzem zsidónak magam, vallásra nem neveltek, nem szükségletem, nem gyakorlom, a fajt, a vérrögöt, a talajgyökért, az idegekben remegő ősi bánatot baromságnak tartom és nem 'szellemiségem' és 'lelkiségem' és 'költőiségem' meghatározójának...”

A zsidóságom 'életproblémám', mert azzá tették a körülmények, a törvények, a világ” – írja Radnóti Miklós 1942-ben Komlós Aladárnak, válaszul arra, hogy a szerkesztő – sokadik alkalommal – kéziratot kér tőle az Ararát magyar zsidó évkönyvbe. Az idézet nemcsak azért érdekes, mert mindennél jobban árulkodik az egy évvel később megkeresztelkedő költő vallásosságáról (*Sík Sándor keresztelte meg, D.R.*), hanem azért is, mert azon ritka dokumentumok egyike, amikor származásáról vall.

„A szobám falán három „családi kép” van, három fénymásolat. [...] A Kazinczy-képről csaknem mindegyik „nem bennfentes” látogatóm, de az Aranyról is sokan (nem közismert, népvivé stilizált arc) megkérdezik: “a nagybátyád?” vagy “a rokonod?” Igen, – felelem ilyenkor, Arany és Kazinczy. S valóban nagy- vagy dédnagybátyáim ők. S rokonom a hitéváltó Balassa, az evangélikus Berzsenyi és Petőfi, a katolikus Vörösmarty vagy Babits, avagy a zsidó Szép Ernő, vagy Füst Milán, hogy közelebb jöjjenek...” – írja már idézett levelében.

BÁCSALMÁSI ISTVÁN

A BOLDOGSÁG KERESÉSE

Előbb kezdtem olvasni az előttem heverő újságcikket, mielőtt a címe tudatossá lett volna előttem. Az én koromban az ilyen cím inkább hivalkodónak, mintsem érdeklődést keltőnek tűnik.

Egy Victoriában (B.C.) megjelenő újság vagy talán hetilap valahogy leszakadt részében olvastam, hogy minden bajunk ellenére nyilvánosságra hoztak „Boldogság mutatója” címen egy közvéleménykutató ismertetést. A helyi bankban voltunk feleségemmel a bank és közöttünk lévő pénzügyi értékkülönbséget egy kicsit a mi javunkra billenteni, s míg Klári ezzel volt elfoglalva, én, mert más dolgom nem volt, csak olvastam. Így megtudtam azt, hogy éppen Victoria, a „Mile Zero” városa volt a győztes, s lett a „boldogság székhelye” Kanadában. Lehetett volna ez másként? A cikk írója, - gondolom, igen boldogan - arra is rámutatott, hogy ki tudna elképzelni mást, például azt, hogy Toronto vagy Winnipeg legyen a győztes? Az utóbbi, fűzte a névhez az író, csak úgy lehetne elképzelhető, ha a győzelmet a szűnyogok száma biztosíthatná. Toronto helyzete a szakadt papír jóvoltából nem volt fölfedve előttem. Nem néztem a hiányzó részek után. Valami kényelem visszatartott attól, hogy megismerjem az író nézetét a hidegtől és hófúvásoktól gyötört városunkról. Bizonyos, mondhatnám kisebb szégyenérzettel az esetleges nemtörődomség vádjá miatt, de azért magamban visszaütöttem minden rosszat, amit Torontóról írhatott a cikkíró.

A mi victóriai tartózkodásunk úgy látszik már annyira egyöntetű kanadai polgárrá tett, hogy nem láttam szükségét buzgólkodni azon, hogy Torontót Victoria elé helyezzem. Ugyan halkán és lassan-lassan feldudorgott a gondolatomban, hogy vajon megszámlálták azt is itt Victoria városában, hogy mennyit emelkedett a „hontalanok” száma? Azt is, hogy ugyan a cigarettáért és a fajkutyák fenntartásáért itt is többet kell fizetni, mégis Winnipegből, Torontóból, sőt a rokon Montrealból is sokfajta embert noszogat a hideg a boldog Victoriába. A drága repülőjegyekre nem is gondolva. Cigarettaástól és kutyástól is. Ki más is őrizné a kéregető gazduram földre tett kalapját a Government utcában?

Bevallom, nem egészen magabiztosan az „egyforma” nézőpont alkalmazásában, de azért kibékülve a boldogság városának kissé önző szellemű írójával, mi is elindultunk, hogy azt csináljuk, amiért elsősorban itt vagyunk. Gyalogoljunk. Most éppen úgy adódik, hogy magunk mögé tudva a Beacon Hill parkját a Mile Zero kövével, Terry Fox szobrával és a Steve Fonyórol elnevezett kis tengerpartot, meglehetősen ütemben koptattuk a Dallas Road járdáit és örömmel gyönyörködtünk a Strait of Juan de Fuca vízének erre tartó és bizony sokkal csendesebben verő hullámaiban. Úgy, mint az a többszáz másnapi gyalogló vagy futó, akikkel naponta ismeretlenül, de mosolyogva köszöntjük egymást. Ha néha úgy adódik, még kicseréljük egymás véleményét is

- dicséretesen - a gyönyörű virágokról, virágzó kertekről vagy virágzó fákról. Amikor a hóvirág kidugja gyönyörű fehér szirmait, minden más élni akaró lény dideregni látszik. A postások is a rövid nadrágban vagy szoknyában. Röviddel a hóvirág megjelenése után, vele együtt a croccusoknak, csillagvirágoknak, a nárciszoknak és árvácskákknak a tömege díszíti a kerteket. Persze, sok más virág és virágzó bokor is, amelyeknek neve ismeretlen vagy talán sosem ismertem. Pedig még csak január, (február vagy március) van. Ide írom azt is, hogy feledésbe ne menjen: Kanadában vagyunk. S amikor a virágzó kertek vagy a japán díszcseresznyefák színpompáján mi magunk is elcsodálkozunk, elég csak a távolabbi hegyek felé nézni, a négy világtáj bármelyik irányába, és a hófödte hegycsúcsok azonnal megteremtik a bizonyítékot.

Öt, néha tíz kilométeres gyaloglás után jó hazaérni. Bárhol volnánk is. Bármelyik részén a napnak, gyaloglás előtt vagy utána, ha kinézünk Péter fiunk lakásának ablakán a Fisherman's Wharf, illetve a Belső Kikötő vizére, az élet mozgalmasabbnak, érdekesebbnek tűnik talán, mint a déli oldalon. Itt csak ezt az égtájat ismerem és csak ezt tudom biztosan, ugyanis észak felé nézünk, ha kinézünk. Kis vízi repülőök szállnak fel, néha 2-5, máskor akár 20 percenként, halászhajók jönnek és mennek, a vízitaxik, kayakok, néha a büszke és gazdag vitorlások suhannak el előttünk. És ott kell állni az ablak előtt, ellenőrizni a két hatalmas és menetrend szerint működő hajót, a Victoria Clippert és a még nagyobb Cohot, amelyek összekötik Victoriát az amerikai városok lakóival bizonyára azért, hogy most már jogosan hirdethessék a boldogságot.

A Belső Kikötő másik, szemben levő, távolabbi vízpartja talán szebb, mint a mi oldalunk, de át lehet látni és figyelni az embereket ott is, a mi oldalunkon is, ahogy mennek a belváros felé vagy onnan jönnek hazafele. Más alkalmakkor ez a mi menetelünk iránya is.

Viszont a gyakori sétáinkon a Fisherman Wharf utcáin az úszó házak vagy a lehorgonyzott halászhajók között mindig meg kell állnunk, hogy üdvözljük az ott lakó két, néha három hatalmas fókát. Csak a víz fölé kell hajolnunk, hogy a felszínre jöjjenek és követeljék az ízletes halakat, amelyeket az ottani üzletben mindjárt meg is lehet vásárolni. Bevallom, mi is annyira ide tartozónak érezzük magunkat, hogy a vásárlást a „látogatókra”, a turistákra bizzuk.

Bármennyire is gyönyörű Victoria, nemcsak a természet, a kikötők, de a belváros is, a múzeumok, az épületek, az utcák, üzletek, de amint mi megtapasztalhattuk, vannak itt emberek is, akikkel nemcsak mosolygó viszonyban vagyunk, de beszélő komaságban is. És milyen jó komaságban! Ezek közül csak egy az Etele-család, amelyiket már 1960 óta Torontóból ismertünk és örömmel láttuk őket viszont az ide költözködésük óta. A két fiatal unokatestvér, mind a kettő itt élő magyar, mindkettőnek a neve András, de az egyik fiú Andi lett az egyszerűség kedvéért, és a Danieleken keresztül nemcsak családi, de

torontói kapcsolatban is vannak. Ők, valamint Csorba Imre meg Miska János adták az igazi ízet annak a magyar fogadtatásnak, amelyik a család zárt körén túl az ismeretlen helyet, a fővárost, pillanat alatt baráti szeretettel töltötte meg.

Hogy van és miért, igazán nem tudom, de Imrével az első pillanattól kezdve a mai, a tegnapi, a történelmi Magyarország politikai helyzetéről csevegve, vitatkozva ismerkedtünk, barátkoztunk össze. Ki tudja, melyikünk húzódik jobban a politikai közép felé és noha már eljutottunk oda, hogy beszélünk arról is, hogy mit teyünk, ha a magyar jövőt akarjuk építeni? Vele nemcsak most, de máskor is beszélgetünk, és mindig azon is szomorkodunk, hogy miért csak most ismertük meg egymást, miért csak mostani a kapcsolatunk? Ezek azok az élet kiismertethetetlen adományai, amelyek azonban fölérnek az élet sok más szépségével.

Jánossal viszont más a helyzet - igaz ezért az Ő múltja lehet a magyarázat -: a magyar irodalom útvesztőiben kellett utána botorkálnom, de megismertem olyan részleteket, amikkel eddig nem sokat foglalkoztam. Ami azonban megmaradt és kérdéses is bennem az, hogy a költészet vagy széppróza, együttesen a „creative literature” írói, sőt ezek gyűjtői és bírálói miért zárják ki az akármilyen irodalom soraiból azt, amit én köziradalomnak ismertem meg odahaza, Magyarországon? Legalább is a kanadai magyar irodalomban az efajta irodalomnak még említése is hiányzik. Vagy ha ez csak az én tudatlanságom, szívesen vennék útbaigazítást. Hasonlóképpen tanárok, tanítók vagy ha így jobb, nevelők csak akkor találnak elismerésre, ha egyetemi vagy más főiskolai szinten írogatnak. Ez persze nemcsak magyarokat érintő kérdés, de érdekesnek találom, mert többször éppen ezen nevelők munkáját figyelik és írnak róluk azok, akik neve ismertebb lesz „egyetemi szinten”. Az első victóriai látogatásom emléke az Ontario Educational Committee-hez vezet vissza, amikor mint egyike a szaktanácsadóknak, British Columbiába jöttem adatokat gyűjteni, ismerkedni az itteni tanügyi helyzettel. Emlékszem, kollégáimmal mennyire meglepődtünk a kis, majdnem családi ház jellegű minisztériumi épületen. Ontarióban legalább a minisztérium épülete nagyobb volt. János felelős azért is, hogy ez a beszélgetésünk témája lehetett. Neki volt igaza. Ritka az ilyen beszélgetés, ha nem mindent jó színben értékelő jó barátokkal folytatunk. És milyen élvezetes is volt így emlékezni. Függetlenül mindentől, az, amit megismertem anyagban és meglátásban, igen hatásos és emlékezetes marad.

Így és ilyen kezdésekkel jutunk el mindig ahhoz a kérdéshez, hogy vajon mit is hozhat a holnap? Ez a beszélgetések vége vagy csak egy kis pihenés, hogy azután folytassuk a világ válságaival és a gazdasági, politikai, szellemi vagy erkölcsi térről összegyűjtött morzsákkal táplálkozva az új nemzedék sorsáról való elmélkedést. Vagy arról, hogy hol kezdődött vagy hol is végződhetett a „modern” a poszt-modern világ s milyen nevet lehetne adni annak a világnak, amiben a fiatalok, a fiatalabbak, a tegnap

születettek jöttek a világra. Mit hagyunk mi rájuk? Sajnos, a boldogság városában sem lehet mindenre választ találni. Akkor sem, ha jó barátok segítenek a keresésben. Talán, csak talán, ezért jogos a cím, a „boldogság keresése” egészen addig, amíg a válaszokat kérdéseinkre meg nem találjuk.

ÓMAGYAR MÁRIA-SIRALOM

Eredeti szöveg: O en e es urodu
eggen yg fyodum
Syrou aniath thekunched
buabeleul kyniuuhhad.

Mai átírás: Ó én ézes urodum,
Eggyen igy fiodum!
Sirou anyá teküncsed,
Búábeleül kinyuuhhad!

Mai magyar nyelven - Molnár Ferenc értelmezése:
Ó, én édes Uram,
Egyetlen egy fiam,
Síró anyát tekintsed,
Fájdalmából kivonjad!

Az *Ómagyar Mária-siralom* egyike legkorábbi nyelvemlékeinknek, az első fennmaradt magyar nyelvű vers. A 13. század-ban íródott egy latin vers átköltéseként és a latin nyelvű Leuveni Kódex-ben maradt fenn. S szövegét még ma is értjük, hiszen szókincsét máig használjuk? Shakespeare drámáit a művelt angol már csak szótár segítségével képes elolvasni, mivel annyit változott az angol az elmúlt 440 esztendő folyamán. A magyar megtartotta szókincsét és nyelvtenát, nem simult bele más nyelvekbe.

DR. KALOTAY ESZTER

CSABA TESTVÉR AUSZTRÁLIÁBAN

Csaba testvér, az erdélyi kallódó, szegény sorsú és árva gyermekek gyámolítója, őrangyala két munkatársával, Cecivel és Pirossal együtt 2009. február 28-án Sydneybe érkezett, hogy találkozzon a hazától messzire sodort, de lelkükben magyarnak maradt honfitársaival. Tizenhét felejthetetlen napot töltött velünk. Ez alatt a rövid idő alatt több ezer kilométert utazott, hogy meglátogassa Ausztrália nagyvárosaiban élő magyar testvéreit, Wollongong, Canberra, Brisbane, Melbourne és Adelaide magyar közösségeit. Bármerre járt, mindenhol nagy szeretettel, különös tisztelettel fogadták, a szentmiséin, a tiszteletére rendezett összejöveteleken mindenütt telt ház várta.

Csaba testvér magával hozta Erdély szellemét. Sok-sok éves tapasztalataiból merített történeteiben mindenütt ott volt a tenni akarás, a rossz jóra fordítása, az emberi kitartás, az emberszeretet, örökös optimizmusa és az Istenbe vetett tántoríthatatlan hite. Alkalom adódott arra, hogy ne csak a magyar testvérek, hanem egy ausztrál közösség is vendégül lássa. A Lane- Cove-i St. Michael templom hívei, ausztrál közösség, melynek én is aktív tagja vagyok, a templomi Értesítőben megjelent cikkemből hallott először Csaba testvér áldozatos munkájáról. Az a közösség, melynek tagjai közül sokan azt sem tudják, hogy Erdély mely részén található a világnak, több, mint száz vendég részvételével vacsorát rendezett és nagylelkű adományaival hozzájárult az erdélyi árvák megsegítéséhez. Csaba testvér beszédei, melyet jómagam fordítottam angolra, könnyeket csaltak az emberek szemébe, tanításai elgondolkottatták, magukkal ragadták a hallgatóságot. A sűrű programból nem hiányzott annak az országnak rövid bemutatása sem, mely befogadta, munkát, életteret adott a hazától távolra sodort magyaroknak. Ausztrália természeti szépségei őt is megragadták. A világ egyik legszebb tengeröblének tartott Sydney-i öbölbeni hajózás és a kirándulások sok szép élménnyel gazdagították.

Csaba testvér csupán rövid tizenhét napot töltött e távoli földrészen két munkatársával, de ezalatt megerősített bennünket hitünkben, magyarságunkban.

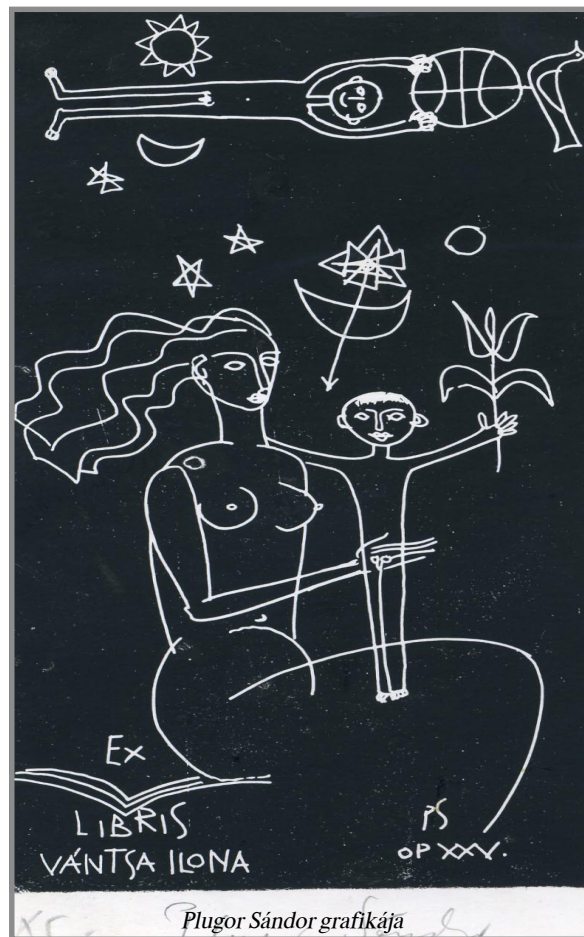
Lelkes segítőimmal, Török Zsuzsannával, Vörös Zsuzsannával, Czako Lászlóval, Karasszon Attilával, Ridha Ágnessal, Katona Rózsával, dr. Molnár Szilviával, a HID Szövetség több tagjával szorosán együttműködve, az ausztráliai magyarság többségének támogatását elnyerve példátlan erkölcsi és anyagi sikert értünk el a "Magyarok a magyarságért" címmel meghirdetett akcióval. Lehetetlen dolog mindenkinek külön köszönetet mondani Ausztrália szerte, csak azt kérem, a jó Isten fizesse meg mindazoknak a jóságát, akik segítettek nekünk bármilyen módon abban, hogy Csaba testvérek itt tartózkodása olyan szépre, jóra és eredményesre sikerült.

Az eddig összegyűjtött több mint \$132.000 (mely nem tartalmazza az útiköltséget és a többi költséget) elegendőnek

látszik arra, hogy az Alapítvány által Gyergyószentmiklóson korábban megvásárolt, jelenleg elég romos állapotban lévő volt Szülészeti és Nőgyógyászati Klinikát rendbe hozzák. A munkálatok már megkezdődtek és - Csaba testvér reményei szerint - szeptemberre az első ötven gyermek otthont talál benne. Az új Otthont Krisztus szent keresztjéről nevezik majd el, a déli féltekén látható Dél Keresztje csillagkép emlékére.

Csaba testvér szavaival élve: "Ha Ausztráliában feltekintetek az égre és látjátok a Dél Keresztjét, gondolatok az erdélyi árvákra, akik értetek imádkoznak. Ti is imádkozzatok őértük. Ez a ház mindig szívesen látja majd az Ausztráliából érkező látogatókat." Sydney, 2009. április 16.

POSTALÁDÁNKBÓL

Kedves Rózsika!

Néhány perce érkezett meg folyóiratotok. Ki akartam nyomozni, hogy mennyi idő telt el postára adásától, nem sikerült, de biztos vagyok benne, hogy nem sok.

Annál is inkább érdekelt, mert Magyarországról hozzánk küldött levél hét napra jut el a címzetthez. S ilyenkor mindegyre elmondom, leírom, hogy Bartalis János a '910-es években csütörtökön feltett levele borítékjára csak annyit írt, hogy Kosztolányi Dezső író Budapest - azzal: van olyan nagy író, hogy a postások is tudják a címét, és szombaton délutánra zöld tintával címezve megérkezett a válasz Kolozsvárra.

Azt már a világhálón olvasva is láttam, hogy megújított külsővel jelenik meg folyóiratotok, de azon is tútesz az "élőben" érkezett. Gondosan, figyelmesen, hozzáértéssel szerkesztitek, csak elismerés illehet meg érte. Elképzelem, mit jelent a Kanadában élő magyaroknak, akik biztos kíváncsian olvassák az itthoni híreket és az ottani magyar vonatkozású eseményeket. Lehet, hogy néha elfáradtok, lehet, tán nem érzitek naponta, hogy milyen nagy feladatot vállaltatok magatokra. Csak alázat, tisztelet illessen TITEKET!

A papír minősége is! Nem arra törekedtetek, hogy minél olcsóbban jelentessétek meg, hisz lehetne más, nem ily drága kivitelezésben is közreadni, de hát így mindenképpen értékesebb, vonzóbb. Remélem, csak hoz annyi jövedelmet, hogy nem dolgoztok teljesen ingyen.

Még egyszer: igazi szép folyóirat a Kalejdoszkóp, tartásotok meg, szerkesztétek sikerrel, szívemből kívánom! Üdvözlettel, Albert Ernő Sepsiszentgyörgyről

Aranyos Rózsa,

megörvendtem, szép a lap új köntöse. Örvendek, hogy ott is olvashatnak.

Rózsa, nagyon messzi vagytok és nagyon szép munkát végzel. Valószínű tudod, hogy megjelent a *Háromszéki vártúra kalauz* c. könyvem.

Nagy siker volt. Tele van mondákkal, regékkel, én gyűjtöttem. S persze benne a hideg és rideg régészeti valóság! Sok jó egészséget kívánok, üdvözlöm kedves férjedet. Szeretettel ölel: Kisgyörgy Zoli, a Háromszéktől

**A HIRDETÉS MAGÁBAN FOGLALJA
AZ ÉVI ELŐFIZETÉST IS.
MŰVELTSÉGE GAZDAGODIK,
FELFRISÜL, HA LAPUNKAT OLVASSA**

KALEJDOSCOPE PUBLISHING

**AZ ÖN ÉLETE IS TÖRTÉNELEM!
MESÉLJE EL UNOKÁINAK IS!
KÖNYVÉT MI KIADJUK MAGYARUL, ANGOLUL
VAGY KÉT NYELVEN
KÉZIRATÁNAK FORDÍTÁSÁT VÁLLALJUK**

E-mail: rosacae@hotmail.com

www.kalejdoszkop.com

Tel.: 416 491 4631

FÜGGETLEN MAGYAR RÁDIÓ

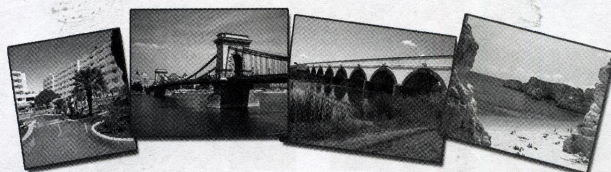
**FŐSZERKESZTŐ:
BEDE FAZEKAS ZSOLT**

MINDEN SZOMBATON DÉLUTÁN 5-TŐL 7-IG

AZ AM 530-AS KÖZÉPHULLÁMON

<http://www.magarradio.ca>

A hivatalos magyar utazási iroda 1960 óta

311 Sheppard Ave. E., Toronto, ON M2N 3B3

416.224.5800

Toll Free: 1.866.853.9304 * Fax.: 416.224.5459

1262 Hurontario St., Mississauga, ON L5G 3H3

905.271.1271

Toll Free: 1.800.390.5292 * Fax.: 905.271.7255

ÉNEKELJEN VELÜNK!

**A MAGYAR KULTÚRKÖZPONT
BARSÍ ERNŐ NÉPDALKÖRE VÁRJA
JELENTKEZÉSÉT MINDEN VASÁRNAP DÉLUTÁN
TEL.: 416 386 0989**

the coffee mill

MAGYAR ÉS EURÓPAI ÉTELEK
A LEGFINOMABB BÉCSI SZELET,
GULYÁSLEVES

BORJÚPAPRIKÁS GALUSKÁVAL
NAGY SALÁTA- ÉS SZENDVICSVÁLASZTÉK
LIKŐRENGEDÉLYEL RENDELKEZÜNK
46. ÉVE ÁLLUNK VENDÉGEINK
RENDELKEZÉSÉRE!

MINDEN NAP NYITVA

D. E. 10-TŐL ESTE 11-IG

PÉNTEKEN ÉS SZOMBATON ESTE 12-IG
99 YORKVILLE AVE., TORONTO, ONTARIO
416-920-2108

ÉLŐZENE PÉNTEK, SZOMBAT
ÉS VASÁRNAP ESTE

AMERIKAI MAGYAR ÚJSÁGOT!
P. O. Box 7416 Baltimor,
MD 21227-0416, USA

A TORONTÓI MAGYAR KULTÚRKÖZPONT
VÁRJA A MAGYAR HONFITÁRSAKAT!
HOZZA EL BARÁTAIT IS!

THERE IS ALWAYS SOMETHING
HAPPENING AT THE HUNGARIAN
COMMUNITY CENTRE
COME IN!

840 St. Clair Ave. West, Toronto
Tel.: 416 654 4926
www.hccc.org

„A PÉNZ NEM MINDEN, DE JÓ HA VAN”

Tapasztalatom szerint, a gazdaságilag
független emberek kevesebbet aggódnak
a piac és az élet ingadozásai miatt.
Átfogó pénzügyi tanácsadással segítük
Önnek lelki nyugalma és vagyoni
biztonsága megvalósításában.

Gábor László Vaski, CFP, B.Mus.
Senior Financial Consultant
390 Brant Street Suite 600,
Burlington, ON L7R 4J4

SOLUTIONS BUILT AROUND YOU™

Investors Group Financial Services Inc.

Tel: 905-333-3335, or 1-888-467-8844 (toll free)

Fax: 905-333-3559

e-mail: gabor.vaski@investorsgroup.com

www.investorsgroup.com

- ▶ BEFEKTETÉSI TANÁCSADÁS
- ▶ NYUGDIJBEFEKTETÉS
- ▶ ADÓTANÁCSADÁS
- ▶ JELZÁLOGKÖLCSÖN
- ▶ BIZTOSÍTÁS*
- ▶ KÉSZPÉNZ KEZELÉS
- ▶ HAGYATÉK,
- ▶ VÉGRENDELET TANÁCSOK
- ▶ BRÓKER SZOLGÁLTATÁSOK

TM Trademarks owned by Investors Group Inc. and licensed to affiliated corporations
* Insurance products and services distributed through I.G. Insurance Services Inc.
Insurance License sponsored by The Great-West Assurance Company
** Brokerage services offered through Investors Group Securities Inc.

PLUMBING

SOKÉVES GYAKORLATTAL
ÚJ MUNKÁT ÉS
RENOVÁLÁST VÁLLALUNK.
BIZALMÁT JÓ ÉS OLCSÓ
MUNKÁNKAL VISZONOZZUK.

Punyi István

519-942-0184 cell: 416-818-7982

Olvassa a Montreáli
Magyar Krónikát!
Kapható a torontói
Magyar Házban

CORVINA

Printing & Design Inc.

Amiben bizalommal számíthat ránk:

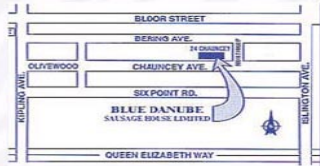
- Asztali- és falinaptárak, szórólapok;
- Meghívók esküvőkre, keresztelőkre stb;
- Kis példányszámú könyvek nyomtatása;
- Számla- és csekkfüzetek, bélyegzők;
- Egyedi névjegykártyák, pólók;
- Levélpapír, boríték;

1270 Finch Ave. West Unit 18.
North York, Ontario M3J 3J7
Tel: 416-658-3434, Fax: 416-658-6613
www.corvina.ca, info@corvina.ca

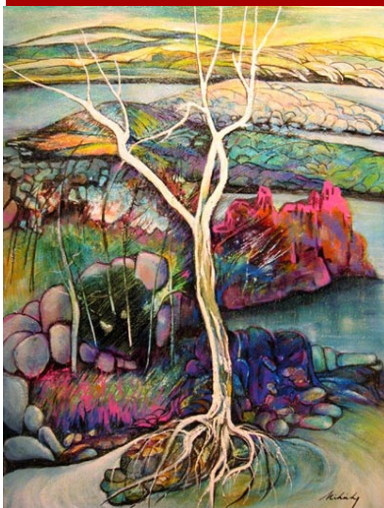
BLUE DANUBE SAUSAGE HOUSE LIMITED

Igazi magyaros jóízű friss hentesárak
Finom házi sütemények
Magyar áruk bőséges választéka
Szeretettel várja Önöket a Balega család

24 Chauncey Ave.,
Etobicoke, ON M8Z 2Z4
Tel: (416) 234-9911
Fax: (416) 234-9122
bluedanubesausagehouse.com

Magda Mihály
Artist

22 Martin Crescent,
Toronto, ON, M4S 2V4
Tel.: 416-484-8773
Fax: 416-484-8748

E-mail:

Magda@Mihaly.com
www.MagdaMihaly.com

SZENT GYÖRGY

BARANTA KLUB

<http://szentgyorgybaranta.extra.hu>

Farview Mall

tel: 416.491.1115

fax: 416.491.1146

1800 Sheppard Ave. E.
Toronto ON M2J 5A7

Square One Mall

tel: 905.896.4030

fax: 905.895.4031

100 City Centre Dr.
Mississauga ON L5B 2C9

Hillcrest Mall

tel: 905.883.1144

fax: 905.883.1148

9350 Yonge St.
Richmond Hill ON L4C 5G2

Magyar szívvel, kanadai fogorvosi tudással...

DR. DENCS KATALIN FOGORVOS
DENTAL SURGEON, TORONTO

TEL: 416-222-7979

- ➔ Fehér porcelán koronák, hidak, fogfehérítés
- ➔ Fogszabályozás felnőtteknek, gyerekeknek
- ➔ Tömések, gyökérkezelések, szájszészet
- ➔ Kanadai megelőző rendszeres fogtisztítások
- ➔ Visszatérő fejfájások, nyaki fájdalmak és alvási zavarok kezelése, amelyek fogászati eredetűek

- 280. Sheppard Ave. East #213
- Yonge St. és a Bayview Ave. között félúton
- Ingyenes felszíni és földalatti parkolóhelyek

